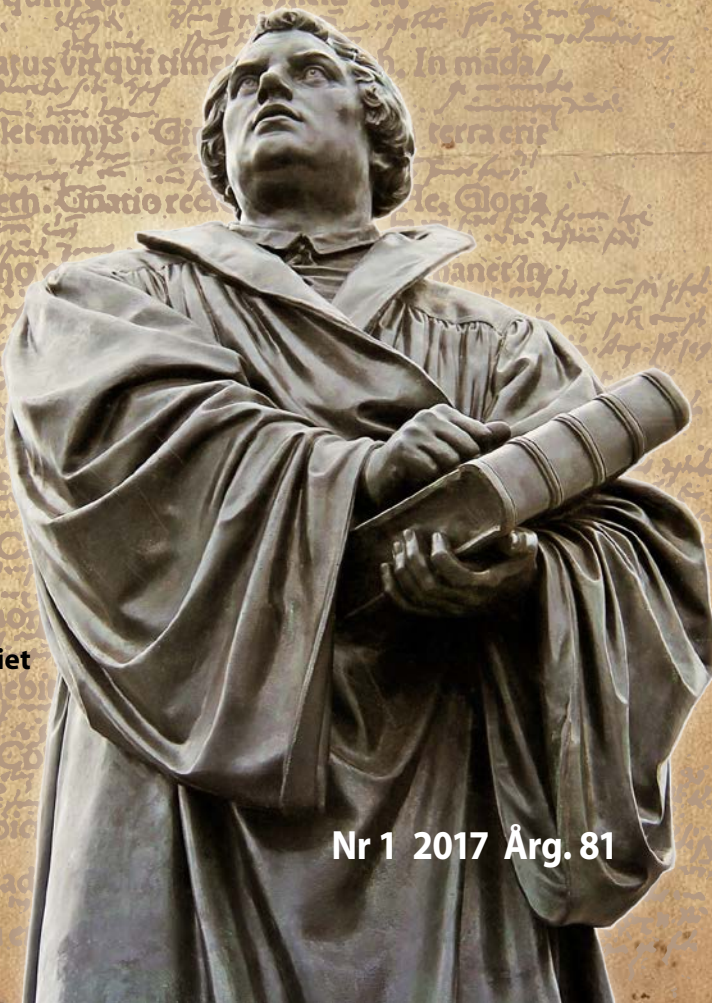

Biblicum

– tidskrift för biblisk tro och forskning

- Det villkorlösa evangeliet
- Förvirring om rättfärdiggörelsen
- Två slags uppståndelser
- Textus receptus
- Sharia och GT:s lagar

Nr 1 2017 Årg. 81

INNEHÅLL

Redaktionellt	1
Det villkorslösa evangeliet. SE	3
Textus receptus. SE	7
Den första och den andra uppståndelsen. Stefan Hedkvist	10
Jesu översteprästerliga förbön – del II. Egil Edvardsen	15
Fem skillnader mellan Sharia och GT:s lagar. David Wood	22
<i>Notiser</i>	29
<i>Frågor och svar</i>	37
<i>Utblick över samtiden</i>	39
<i>Gåvoredovisning</i>	48

BIBLICUM – tidskrift för biblisk tro och forskning

Ansvarig utgivare: Stefan Hedkvist

Redaktör: Seth Erlandsson

Redaktionskommitté: Seth Erlandsson, Stefan Hedkvist, Egil Edvardsen, Ola Österbacka och för layout mm Kjell Petter Bakken.

Tidskriften utkommer med fyra nummer per år.

Prenumerationspris: 250 svenska kr (stud. 150 kr)

Prenumeranter i Norge: 290 norska kr (stud. 200 NOK)

Prenumeranter i Danmark: 270 danska kr (stud. 190 DKK)

Prenumeranter i Finland och övriga Europa: 36 Euro (stud. 25 EUR)

Våra portokostnader för fyra nummer (som är inkluderat i pren. priset) är f.n.:

Inom Sverige 26 kronor, utanför Sverige minst 96 kronor.

Prenumerationer och gåvor betalas till Handelsbanken med följande IBAN-nummer:

IBAN: SE34 6000 0000 0003 0532 0718 (efter SE34 följer sålunda fem siffergrupper med fyra siffror i varje grupp). Vårt bankkonto: Handelsbanken, clearing: 6806, kontonummer 305 320 718 . **BIC/SWIFT: HANDSESS** behöver anges för betalningar utanför Sverige.

I Sverige kan även fortsättningsvis vårt bankgiro 251-4701 användas.

I Norge finns kontot DnB NOR 7877.08.15400 ännu en tid men kommer så småningom att avvecklas.

Tidskriftens och bokförlagets expedition:

Biblicum, Hantverkaregatan 8 B, SE-341 36 Ljungby.

E-mail: biblicum@biblicum.se Biblicums webbutik: forlag.biblicum.se

Redaktionens adress:

Seth Erlandsson, Vitmåragatan 9 B, SE-722 26 Västerås

E-mail: seth.erlandsson@tele2.se

Glöm inte anmäla adressändring till expeditionen!

BIBLICUM

tidskrift för biblisk tro och forskning

1/2017

EN ANNORLUNDA KUNG

Välkommen till en ny årgång av tidskriften *Biblicum*! Denna gång ska jag inte börja med att påminna om värdet av nya prenumeranter och att vi hoppas att alla prenumeranter förnyar sin prenumeration. Jag ska i stället börja med att förmedla ett tänkvärt stycke som jag nyligen läste om en annorlunda kung:

Kungar sitter på glänsande troner. De bär juvelprydda kronor. De leder mäktiga arméer och kräver respekt från sina undersåtar.

Jesus var en helt annorlunda kung. Efter att ha torterats spikades han fast på ett kors för en kvalfylld död. I stället för att buga djupt inför honom blev han hånad och bespottad av åskådarna. De ville ha en kung som såg ut som en mäktig kung. De ville ha en kung som kunde rädda dem från romarna som hade ockuperat deras land. Den kung de ville ha skulle leda en revolt mot romarna och återge det judiska folket dess rättmätiga ställning.

Många hade trott att Jesus kanske var den kung som de sökte. De hade sett skaror samlas runt honom när han predikade och undervisade. Han verkade då vara en man som kunde starta en revolt och var den kung de saknade.

De blev djupt besvikna när Jesus spikades fast på korset. Det blev inget av den befrielse som han kom med. Han var verkligen inte den kung de behövde.

Folket som hånade och buade hade missat poängen. Jesus var den utlovade Messias som Gamla testamentet profeterade om. Han var Guds

utvalde, smorde kung som skulle genomföra en befrielse som var mycket viktigare och till större nytta än att leda en revolt mot romarna. Han var utvald för att friköpa en värld av syndare från deras syndaskuld.

Detta nummer innehåller mycket av och om den annorlunda kungen och vad hans befrielsegärning verkligen innebär. Vi försöker besvara frågor som våra läsare kan ha i fråga om biblisk tro och vad som egentligen står i grundtexten, i detta nummer t ex: Vad menar Jesus med två slags uppståndelse? Hur ska vi förstå Jesu förbön i Johannes 17? Vilken är den rätta grundtexten till Nya testamentet? Vad menas med Textus receptus? Vad är skillnaden mellan islams sharialagar och Gamla testamentets?

I regel varje år, särskilt när Jesu födelse i Betlehem ska firas, publiceras i flera dagstidningar någon artikel eller kommer det ut någon bok som låtsas ha belegg för en annan Jesus än Bibelns. I detta nummer uppmärksammas och bemöts boken ”Den okände Jesus” som utifrån en ateistisk vetenskapssyn inte överraskande kommer fram till att Jesus var en helt och hållet inomvärldslig och misslyckad figur.

Lutherjubileet kan vi självklart inte förbigå. Reformationsens och Bibelns centrala budskap presenteras utförligt, nämligen det villkorlösa evangeliet om Kristi frikännande dom eller med andra ord ”rättfärdiggörelsen genom tron allena”. Vi uppmärksammar också en mindre känd kyrkofader i västerlandet, Efraim Syrern. Dessutom en sensation: att världens äldsta alfabet var en tidig form av hebreiska! Detta styrker Moseböckernas historicitet och att Mose verkligen kunde skriva Moseböckerna med alfabetisk skrift.

*Varmt välkomna till årgång 81 och tack för att ni prenumererar och stöder vårt arbete för biblisk tro och forskning! Det här numret har vi tryckt i extra stor upplaga. Hjälpt oss sprida det till personer som ni tror kan vara intresserade av dess innehåll. Extra exemplar för utdelning kan beställas utan kostnad från *Biblicums expedition*. E-mail: biblicum@biblicum.se*

Red.

Det villkorlösa evangeliet

Med tanke på lutherjubileet i år planerar Biblicum i samarbete med XP Media att ge ut en bok som lyfter fram det centrala i reformationen, nämligen Bibelns lära om "rättfärdiggörelsen", den lära med vilken den kristna kyrkan står och faller. Boken innehåller bl a en nyöversättning av Luthers viktiga skrift från 1520 "Om en kristen människas frihet". Jubileumsboken har fått arbetsnamnet "Luthers nyupptäckt av DET VILLKORSLÖSA EVANGELIET". Här följer ett kort utdrag ur bokens sista kapitel.

DEN FULLKOMLIGA RÄTTFÄRDIGHET som alla syndare behöver för gemenskap med Gud och inför domedagen och evigheten kallas i Rom 1:17 för *dikaíosyne theou*, "Guds rättfärdighet". I evangeliet uppenbaras hur människan ska återfå det rätta förhållandet till Gud, den helighet och rättfärdighet som hon förlorade på syndafallets dag genom sitt uppror mot Gud. "Guds rättfärdighet" i evangeliets budskap betyder både att rättfärdigheten härrör *från Gud* och att den är en rättfärdighet som gäller *inför Gud* (Luther föredrar översättningen "die Gerechtigkeit, die vor Gott gilt" (den rättfärdighet som gäller inför Gud).

Denna gudomliga rättfärdighet "uppenbaras", ordagrant "avtäckes" (*apokalýptetai*, Rom 1:17) i evangeliet. Det förutsätter att den redan finns innan den uppenbaras eller avtäckes (jämför avtäckandet av en staty vid en invigning!). Bara om ting som faktiskt redan existerar kan man säga att täckelset tas bort. Evangeliet handlar om hur Gudamänniskan Jesus Kristus genom sitt liv, sitt lidande och sin död gjort människans förhållande till Gud rätt genom att åt alla människor återvinna den förlorade rättfärdigheten.

Genom evangeliet och bara där blir den rättfärdighet som gäller inför Gud uppenbarad och samtidigt erbjuden och framräckt åt alla syndare som en fri gåva. Det är inte fråga om något framtida gott som människan under vissa villkor kan få eller förverkliga. Det är fråga om en verklighet som redan finns för människornas räkning, att synden till följd av Kristi

ställföreträdande tillfyllestgörelse är sonad och att Kristi rättfärdighet/helighet tillräknas dem som deras egen (Rom 5:18; 2 Kor 5:18–19).

Rättfärdiggörelsen är inte en *följd* av människans tro, inte någonting som tron åstadkommer. Den finns *före* tron att tas emot som en färdig, oförtjänt gåva. Den räcks människan villkorslöst i evangeliet. Lagen däremot kommer med villkor för ett rätt förhållande till Gud. Den avslöjar genom sina krav människans oförmåga att prestera den fullkomlighet som är en förutsättning för en frikännande dom och evigt liv i gemenskap med Gud. Bara det villkorslösa evangeliet kan upptända en tro som litar på och tar emot det eviga livets gåva. Det är Guds nådiga vilja att gåvan ska tas emot och bli människans personliga egendom genom tron. Det är bara otron, avvisandet av rättfärdigheten från Gud, som fördömer (Joh 3:18).

Vilken befrielse blev det inte för Martin Luther när han förstod att ”Guds rättfärdighet” i evangeliet var *en frälsande gåva*, erbjuden syndare att gratis ta emot! Han hade tidigare trott att ”Guds rättfärdighet” i Rom 1:17 syftade på lagens rättvisa fördömsedom. Liksom den kyrka han tillhörde hade han blandat in lagens krav i evangeliet. Nu såg han vad som menas med ”det glada budskapet”, nämligen att ”Guds rättfärdighet” är en fri, villkorslös gåva från Gud. Med Guds rättfärdiggörelse av människan menas hans frikännande dom uteslutande för Kristi skull, inte genom laggärningar (Rom 3:28).

Romarbrevets huvudavsnitt omfattar kap 3:21–5:21. Här presenteras närmare brevets huvudtema om ”den rättfärdighet som gäller inför Gud” (1:17). Kap 3:9–20, som handlar om människans totala syndafördärv, tjänar som en inledning till detta tema. Endast den som lärt känna sitt syndafördärv fattar och förstår vad det är för en rättfärdighet som evangeliet uppenbarar och skänker.

Rom 3:21-31 och verbet *dikaioún*

Paulus undervisning i Rom 3:21–31 brukar kallas för rättfärdiggörelselärens klassiska ställe (*locus classicus*). Här brukas verbet *dikaioún* ”rättfärdiggöra, frikänna, förklara rättfärdig” och *dikaioústhai* ”bli rättfärdiggjord, frikänd, förklarad rättfärdig”. Detta verb är en juridisk term. Det betyder att Gud förklarar som sitt domsutslag att någon är rättfärdig (*dikaíos*) i Guds ögon. Också i profangrekiskan har *dikaioún* denna betydelse. Det handlar inte om ett rättfärdiggörande som en inre, gradvis moralisk förvandling av en syndare utan om ett konstaterande att hon räknas som rättfärdig, oskyldig, fri från skuld.

Så förhåller det sig också i Gamla testamentet där den hebreiska motsvarigheten är *hisdiq*. Detta verb betyder alltid ”förklara rättfärdig, frikänna, oskyldigförklara”. Vanligtvis används verbet *hisdiq* om domarens officiella domsutslag (5 Mos 25:1; 2 Sam 15:4). Enligt Jes 53:11 utverkar den rättfärdige tjänaren Messias en frikännande dom (*jasdiq*, ”förklarar rättfärdig”). Han ”förklarar de många rättfärdiga” genom sin fullkomliga lydnad och genom att själv bära deras synder. Därför kallas Messias i Jer 23:6 för ”HERREN vår rättfärdighet”.

Alltså är rättfärdigheten inte *en kvalitet hos* människan, för ingen av kvinna född är i sig själv ren med undantag för Jesus Kristus. Paulus skriver: ”Den som berömmar sig ska berömma sig av Herren” (1 Kor 1:31; 2 Kor 10:17). Hos människan finns ingenting annat än orättfärdighet och synd (Rom 3:9–20). Den som i evangeliet förklaras rättfärdig är i sig själv ”ogudaktig”, understryker Paulus i Rom 4:5. ”Guds rättfärdighet” som den ogudaktige inte har i sig själv är *utanför* människan. Den tillräknas henne och ges åt henne som en fri gåva genom evangeliet i Ordet och sakramenten.

”Alla har syndat och saknar härligheten från Gud, och de förklaras rättfärdiga (*dikaioúmenoi*) som en gåva (*doreán*, ”gratis, som en fri gåva”), av hans nåd, därför att de är friköpta av Kristus Jesus” (Rom 3:23–24). Detta glada budskap har makt att skapa den tro som likt en tom hand tar emot syndernas förlåtelse och Kristi rättfärdighet. Tron är ingen prestation i sig själv utan hjärtats förtröstan på det glada budskapets sanning, att Gud inte ljuger. Tron griper förtröstansfullt om Jesus Kristus, syndares enda räddning.

Tron och dess föremål

Tron kan inte stå ensam. Den måste ha ett föremål som den håller sig till, förlitar sig på. Den kristna tron innesluter i sig alltid sitt objekt: nåden i Kristus, den genom Kristi blod fullbordade försoningen av alla synder, den rättfärdighet som gäller inför Gud. För Luther är tron och Kristus så intimt sammanflätade att uttrycket ”tron allena” och ”genom tron” för honom blir liktydigt med ”Kristus allena” och ”genom Kristus”.

Det är ett missförstånd om man föreställer sig att Kristus visserligen med sitt lidande och sin död förtjänat åt oss rättfärdiggörelsens nåd, men att människan sedan måste uppfylla vissa villkor innan Gud verkligen rättfärdiggör henne. Evangeliet innehåller inga villkor. Det gör däremot lagen. Men lagens villkor får inte blandas in i evangeliet. Det sker om

tron görs till *ett villkor* för Guds benådning eller uppfattas som *ett krav* på en tillräckligt *levande* tro. Då blir rättfärdiggörelsen genom tron liktydigt med en rättfärdiggörelse *på grund av* människans tro, alltså inte bara på grund av Kristus utan också på grund av något hos människan.

Ett exempel på detta är följande: När Paulus betonar att det inte var ”genom lagen” som Abraham förklarades rättfärdig utan ”av tro” på löf-tesordet, kommenterar han: ”Därför heter det ’av tro’, för att det ska vara av nåd” (Rom 4:16). Bibel 2000 översätter detta ställe: ”Därför är *tron grunden* för att nåden ska gälla” (min kurs.). Men nåden har inte sin grund i något som människan uppvisar utan den är alltid helt oför-tjänt. Människan förklarar rättfärdig genom tro *utan laggärningar*” (Rom 3:28). ”Genom laggärningar blir ingen människa rättfärdig” (Gal 2:16). Tron är en av Guds löfte skapad tillit och ett mottagande av det som *uteslutande* har sin grund i vad Kristus har gjort. Tron rättfärdiggör bara genom sitt föremål.

För många är tron inte bara ett mottagande av den rättfärdiggörelse som redan finns som en färdig gåva. Tron uppfattas som en inre förvand-ling som är nödvändig för att en rättfärdiggörelse ska kunna komma till stånd. Men det är *det som tron tar emot* som är *grunden* för rättfärdig-görelsen, inte själva mottagandets akt. *Tron rättfärdiggör endast genom sitt föremål.*

Hela trons visshet och styrka har sin grund i gåvan som tas emot. Vissheten om att vara rättfärdiggjord har inte sin grund i den helgelse el-ler förvandling som *följer* på tron. Om så vore fallet kan syndaren aldrig vara viss om förlåtelsen/rättfärdiggörelsen. Då måste hon fråga sig om hennes förvandling är tillräcklig. Det ger ingen visshet att försöka se in i sig själv, sitt inre, utan bara att se på Jesus. Det Jesus har gjort ger visshet, för det är fullkomligt och det är sant.

På frågan: ”På vilken grund kan jag få mina synders förlåtelse?”, är inte svaret: På grund av ”min förvandling”, ”min nya lydnad”, utan ”på grund av den fria gåvan till följd av Kristi ställföreträdande lydnad och skuldbetalning”. Paulus är tydlig: ”De förklarar rättfärdiga som en gåva (gratis), av hans nåd, därför att de är friköpta av Kristus Jesus” (Rom 3:24). ”En endas rättfärdighet har lett till ett frikännande” (ordagrant: en frikännande dom ”på grund av en endas rättfärdiga gärning”, *di’ henós dikaiómatos*, Rom 5:18, ”på grund av den endes lydnad”, *diá tes hypakoés tou henós*, Rom 5:19).

SE

Textus receptus

Eftersom en debatt på nytt blossat upp om rätt grundtext till Nya testamentet och att de som står bakom Reformationsbibeln envist hävdar att den enda rätta grundtexten till Nya testamentet är "textus receptus", finns det anledning att på nytt lyfta fram vad som menas med textus receptus.

Termen "textus receptus" syftar på den grundtext till Nya testamentet som redigerades fram 1516 och därefter genomgick justeringar under åren 1519-1551. Den store humanisten Erasmus av Rotterdam var huvudmannen bakom detta arbete. Den grundtext han sammanställde 1516 gjordes utifrån majoriteten av de textfynd som då fanns (bara cirka åtta handskrifter), de flesta med byzantisk bakgrund från 800-talet. Han gjorde sedan vissa förändringar i samband med nya utgåvor 1519, 1522, 1527 och 1535.

Efter Erasmus död 1536 lät Robert Estienne, känd under det latinska namnet Robertus Stephanus, redigera och trycka fyra utgåvor av Erasmus grekiska Nya testamente 1546, 1549, 1550 och 1551. *Den nuvarande versindelningen introducerades av Stephanus i hans utgåva 1551.* (Den nuvarande indelningen av bibeltexten i kapitel gjordes i början av 1200-talet av ärkebiskopen av Canterbury Stephen Langton, död 1228). Textus Receptus kom att ligga till grund för nästan alla bibelöversättningar i mer än 300 år.

Textus receptus är ingen dålig grundtext till Nya testamentet. Men det är uppenbart att den innehåller *en del tillägg* som har sin grund i evangelieharmonier, kommenterande förklaringar och i några fall gudstjänstpraxis. Dessa fromma tillägg förvanskar inte texten, men enligt Guds ord ska vi varken göra några tillägg till den heliga texten eller dra något som hör dit därifrån.

Här några exempel på tillägg utifrån parallellställen:

Precis som goda predikanter idag tar hänsyn till allt som sägs i Bibeln om en viss händelse när den berörs i mer än ett evangelium, så gjorde

man också under medeltiden evangelieharmonier, dvs *kombinerade* vad de olika evangelierna hade att säga om samma händelse.

- När Textus receptus har med orden ”Den sorten kan bara drivas ut med bön och fasta” som vers 21 i Matt 17, är dessa hämtade från parallelltexten i Mark 9:29. Denna vers finns inte med i de bästa handskrifterna till Matteus. Men versen är biblisk, den finns ju i Markusevangeliet.
- När Textus receptus har med orden ”Människosonen har kommit för att söka upp och frälsa det som var förlorat” som vers 11 i Matt 18, är detta en biblisk sanning hämtad från Luk 19:10. Men i Matteus står inte denna vers enligt de bästa handskrifterna.
- När Textus receptus som en fortsättning i Matt 27:35 har: ”Skriften skulle nämligen uppfyllas: *De delade mina kläder mellan sig och kastade lott om min klädnad*”, så är detta en biblisk sanning hämtad från Joh 19:24. Men Matteustexten har inte detta tillägg enligt de bästa handskrifterna.
- När Textus receptus som en fortsättning av Mark 6:11 har: ”Jag säger er sanningen: Sodoms och Gomorras land ska få det lindrigare på domens dag än den staden”, är detta tillägg hämtat från Matt 10:15.
- När Mark 9:44 och 46 har tillägget ”där deras mask inte dör och elden inte släcks”, är detta hämtat från vers 48 och därmed bibliskt korrekt. Men det stod inte också i vers 44 och 46 enligt de bästa handskrifterna.
- När Textus receptus i Mark 11:26 lägger till: ”Men om ni inte förlåter människorna, ska inte heller er Far förlåta era överträdelser”, då har man hämtat detta tillägg från Matt 6:15.
- När Luk 23:38 har tillägget ”och texten var skriven på hebreiska, latin och grekiska”, är det hämtat från Joh 19:20 etc.
- Den lovprisande avslutningen till Fader Vår ”För riket är ditt, och makten och äran i evighet. Amen” finns inte med i de bästa och flesta handskrifterna som en avslutning efter Matteus 6:13. Den har sannolikt förts in i texten, eftersom denna avslutning kom att användas i liturgin.

När det finns skillnader mellan olika handskrifter, s k olika läsarter, kan i de flesta fall ett närmare studium klara ut hur skillnaden uppstått och vilken ordalydelse den ursprungliga texten hade. I de fall man inte kan

avgöra vilken text som är den ursprungliga, den rätta grundtexten, bör man ärligt i en fotnot tala om att det finns andra handskrifter som har en annan ordalydelse och sedan ange den.

Comma Johanneum

En uppmärksammas skillnad mellan de gamla översättningarna som bygger på Textus receptus och översättningar från senare tid är 1 Joh 5:7-8. Detta ställe kallas ”comma Johanneum”. Ordet ”comma” betyder kort sats och den korta sats som finns som ett tillägg i Textus receptus markeras här med halvfet stil: *”Ty tre äro som wittna **i himmelen, Fadren, Ordet och then Helige Ande: och the tre äro et. Och tre äro the som wittna på jorden, Anden, Watnet och Blodet: och the tre äro til et**”* (Karl den XII:s bibel). Inte ens Erasmus hade med comma Johanneum i sina två första utgåvor. Han tog med det först i sin tredje utgåva 1522.

Nästan alla handskrifter till 1 Joh 5:7-8 har ordalydelsen: *”Det är tre som vittnar: Anden, vattnet och blodet, och dessa tre är eniga.”* Eftersom Bibeln så tydligt lär att Gud är treenig och de tre personerna i den ende sanne Guden är helt eniga, är det naturligt att många kristna har tänkt på Guds treenighet i samband med denna vers. Säkerligen har många bibelutläggare gjort en markering om treenigheten i marginalen till texten. Vi har tidigare nämnt att det var vanligt att göra korta förklarande kommentarer i textmarginalen och att de som kopierade texten ofta även kopierade marginalkommentarerna.

Den stora mängd av handskrifter som vi numera har tillgång till visar med all önskvärd tydlighet att comma Johanneum är en teologisk kommentar som inte hör med till själva bibeltexten. Kommentaren fördes in i texten först under medeltiden och då i en latinsk översättning av Nya testamentet. Även om de tillagda orden lärde treenigheten, tog inte Luther med dem och lät dem aldrig ingå i sin översättning. År 1550 opponerade sig Bugenhagen mot dessa ord ”av sanningsskäl”. Så att påstå att en reformationsbibel måste ha med dessa ord är i själva verket att handla i strid med reformatorerna Luther och Bugenhagen.

Se också artikeln ”Ad fontes – till de äldsta bibelhandskrifterna!” under rubriken ”Notiser” i detta nummer och den längre artikeln ”Bra bibelöversättningar, Bibelns grundtext och olika handskrifter” i Biblicum nr 2/2010.

Den första och den andra uppståndelsen

av Stefan Hedkvist

I Uppenbarelseboken 20 skriver Johannes om "den första uppståndelsen" (v 5–6). Vad menar han? I sitt evangeliums 5:e kapitel blir det tydligt. Här följer Stefan Hedkvists klargörande utläggning av Joh 5:22-30 där det talas om två slags uppståndelse.

²²Fadern dömer ingen, utan han har överlämnat hela domen till Sonen ²³för att alla ska ära Sonen så som de ärar Fadern. Den som inte ärar Sonen ärar inte heller Fadern som har sänt honom.

²⁴Jag säger er sanningen: Den som hör mitt ord och tror på honom som har sänt mig, han har evigt liv. Han drabbas inte av domen utan har gått över från döden till livet.

²⁵Jag säger er sanningen: Det kommer en tid, och den är redan här, när de döda ska höra Guds Sons röst, och de som hör den ska få liv. ²⁶För liksom Fadern har liv i sig själv, har han också låtit Sonen ha liv i sig själv. ²⁷Och han har gett honom makt att hålla dom, eftersom han är Människosonen. ²⁸Var inte förvånade över detta. Det kommer en tid när alla som ligger i gravarna ska höra hans röst ²⁹och komma ut. De som har gjort gott ska uppstå till liv, och de som har gjort ont ska uppstå till dom. ³⁰Jag kan inte göra något av mig själv, jag dömer efter det jag hör. Och min dom är rättvis, för jag söker inte min egen vilja utan hans som har sänt mig.

En första och en andra uppståndelse

På den yttersta dagen ska alla människor uppstå, de som har gjort gott och de som har gjort ont. Alla som ligger i gravarna ska då höra Människosonens röst och komma ut (v 28f). Kropp och livsande, som skildes åt i dödsögonblicket, ska på den yttersta dagen åter förenas. Då ska var och en dömas efter sina gärningar. De som har gjort gott ska uppstå till liv och de som har gjort ont ska uppstå till fördörelsens dom.

Men Jesus talar också om den uppståndelse som sker *redan nu* (v 25). Tiden för denna första uppståndelse är redan inne, säger han. Denna uppståndelse är inte den kroppslig uppståndelsen på den yttersta dagen utan *en andlig uppståndelse*. Den första uppståndelsen är helt avgörande för om en person ska uppstå till liv eller till dom på den yttersta dagen. Den första uppståndelsen sker när en människa hör och tror Jesu evangelium. Jesus säger: *Den som hör mitt ord och tror på honom som har sänt mig, han har evigt liv. Han drabbas inte av domen utan har gått över från döden till livet* (v 24).

Jesus är tydlig: Den som hör Kristi ord och tar emot det i tron har övergått från döden till livet. Han har med andra ord uppstått till andligt liv. Den som tror på Jesus har uppstått från andlig död till andligt liv (jfr Paulus ord i Ef 2:1). Det motsatta gäller också. Den som inte vill höra och tro Jesu evangelium blir kvar i sitt tillstånd av andlig död och ska på yttersta dagen uppstå till dom. Bibeln lär att Guds vrede blir kvar över den som vägrar tro på Guds Son (se Joh 3:36).

Jesus har gudomlig makt

Johannes undervisar också om Kristi person: Jesus Kristus är sann Gud och sann människa i en person. I honom är den mänskliga naturen förenad med Guds Sons person. I kraft av denna förening har Jesus fått all makt i himlen och på jorden också såsom människa. Människosonen har fått makt att göra människor levande, uppväcka döda och hålla dom. Här i tiden gör han människor levande genom sitt evangelium och på yttersta dagen ska han föra alla ut ur gravarna genom sitt allmaktsord.

Det är en stor tröst för oss att veta att vår Frälsare, som offrade sitt liv för oss, nu sitter på Guds högra sida, har all makt och ska en dag komma igen i härlighet för att döma världen. Domens dag kommer att bli en glädjedag för alla dem som hört hans ord och i tro tagit emot honom som sin Frälsare. Men de som förkastat honom ska veta att de inte bara förkastat en svag människa utan Människosonen som fått makt att döma alla människor efter deras gärningar.

Jesus säger: *Fadern dömer ingen, utan han har överlämnat hela domen till Sonen* för att alla ska ära Sonen så som de ärar Fadern. Den som inte ärar Sonen ärar inte heller Fadern som har sänt honom (v 22-23). Han säger detta till sina fiender som anklagade honom för sabbatsbrott och hädelse och ville döda honom. De anklagade honom för hädelse eftersom de menade att han, som bara var en vanlig människa, gjorde

sig själv lik Gud. Men deras hat fick inte Jesus att tona ner sina anspråk av rädsla. Tvärtom, här gör han med klara ord anspråk på att vara Guds Son, ha gudomlig makt och auktoritet och utföra gudomliga gärningar.

Att hålla dom är en gudomlig gärning som förutsätter gudomlig makt och auktoritet. Nu säger Jesus att han fått den uppgiften av Fadern. Det både förvånade och retade judarna. Framför sig såg de en vanlig människa; han var snickare och de menade sig veta varifrån han kom. Nu gjorde snickaren anspråk på gudomlig makt och gudomliga gärningar. De ansåg att det var en hädelse.

Jesus säger om Fadern: *Han har gett honom makt att hålla dom, eftersom han är Människosonen* (v 27). Att Jesus var en människa ifrågasatte ingen. Inte heller ifrågasatte någon att Jesus hade begränsad mänsklig makt och begränsad förmåga som alla andra människor. Men nu gjorde Jesus anspråk på att också ha fått gudomlig makt och utföra gudomliga gärningar. Det är en makt som Gud gett Människosonen så att han också såsom människa har makt och förmåga att hålla dom.

Det Jesus säger är en stor tröst: domen ligger i vår Frälsares hand. Sedan Guds Son blivit människa upphör han inte att vara människa. Vi vet vem som ska döma oss. Det är Guds Son som blivit vår Broder för att återlösa oss med sitt blod. Guds Son blev människa för att friköpa oss och föra oss till evigt liv. *Han* ska en dag döma världen.

Att Jesus en dag ska döma världen borde Jesu fiender ha tagit på allvar, eftersom han just bekräftat sina gudomliga anspråk med att utföra en gudomlig gärning. Han hade botat en man som legat sjuk i trettio-åtta år. I stället för att förkasta honom borde alla ära honom – ja, Jesus har fått gudomlig makt för att alla ska ära honom som de ärar Fadern.

Hur ärar man Sonen?

När vi nu hört att alla ska ära Sonen så som de ärar Fadern måste vi fråga: Hur ska vi då rätt ära Sonen? Jesus säger: *Den som hör mitt ord och tror på honom som har sänt mig, han har evigt liv. Han drabbas inte av domen utan har gått över från döden till livet* (v 24). Att ära honom innebär inte i första hand att vi ska göra den eller den goda gärningen. Det vi ska göra är att höra: ”Den som *hör* mitt ord...” Vi kan inte visa honom större ära än att *höra och tro hans ord*. Han blev sänd av Fadern för att förkunna ett glatt budskap för alla världens syndare, nämligen att Gud är nådig mot oss och förlåter alla våra synder för hans skull. Att höra hans ord och tro, det är att ära honom.

Vissheten om evigt liv

Med den människa som hör evangeliet och tror har ett under skett:

- han har evigt liv
- han drabbas inte av domen
- har gått över från döden till livet.

Du som tror på evangeliet om syndernas förlåtelse för Kristi skull kan vara viss om detta: Det eviga livet är inte något som du ska få i framtiden. Jesus säger att du är ägare av det eviga livet redan nu. Du *har* evigt liv. Du behöver inte vara rädd för den yttersta domen – du drabbas inte av någon dom. Du som tror har övergått från döden till livet. Du som tror har gått över från andlig död – som slutar i kroppslig och evig död – till andligt och evigt liv som har gemenskapen med Gud i himlen som slutmål.

Jesus understryker att den första uppståndelsen sker genom hans ord och tron som tror Kristi ord. Han säger: *Jag säger er sanningen: Det kommer en tid, och den är redan här, när de döda ska höra Guds Sons röst, och de som hör den ska få liv* (v 25). Jesus talar här inte om den yttersta dagens uppståndelse då alla ska höra hans röst och komma ut ur gravarna. Nej, här talar han om en tid som redan är inne och då *inte alla, men en del*, hör hans röst och blir levande. Det syftar på den andliga uppståndelsen eller pånyttfödelsen som sker genom Kristi ord och tron. Alla tror inte hans ord, men de som hör evangeliet och tror har fått liv.

Man kan vägra tro evangeliets ord

När Kristus talar vänligt till oss i evangeliet, då är det en röst och ett ord som människor kan stå emot. De kan säga ”nej, jag vill inte”. Men de som vägrar tro Guds vittnesbörd om sin Son ska inte få se livet utan Guds vrede förblir över dem. Därför varnar Skriften oss: ”Idag om ni får höra hans röst, förhärda inte era hjärtan” (Heb 4:7). ”Detta är inte ett tomt ord för er, det gäller ert liv” (5 Mos 32:47).

Däremot ska det komma en dag när Guds Sons röst ska ljuda med makt och myndighet så att alla hör och gör som han säger. Också de som inte velat höra hans röst måste den dagen höra och lyda. Jesus säger: ”Det kommer en tid när alla som ligger i gravarna ska höra hans röst och komma ut. De som har gjort gott ska uppstå till liv, och de som har gjort ont ska uppstå till dom.” Den dagen ska ingen kunna säga ”jag vill inte”, utan alla som är i gravarna ska genom Kristi maktord föras ut till dom.

Vilka har gjort gott?

Som grund för domen ligger våra gärningar – om vi gjort gott eller ont. Vilka är då de människor som gjort gott och får uppstå till evigt liv? Det har Jesus redan sagt: *Den som hör mitt ord och tror honom som har sänt mig, han har evigt liv* (v 24). När vår domare ser på oss som tror ser han inga synder. Gud har förklarat oss rättfärdiga för Kristi skull och vi har tagit emot denna gåva genom tron. När Sonen ser på oss ser han endast sin egen rättfärdighet som han har iklätt oss. Och när han ser på våra gärningar ser han endast våra goda gärningar som är trons frukter i våra liv.

Men alla våra synder då? Var har de tagit vägen? De är förlåtna, inför Gud utstrukna och glömda, de är kastade i havets djup. ”Så långt som öster är från väster, så långt avlägsnar han våra synder från oss” (Ps 103:12) – de ska inte nämnas ens på domens dag.

De som gjort ont är de som förkastat evangeliet. De står utan Kristi rättfärdighet, endast med sin egen rättfärdighet. Och den är obefintlig. Även våra bästa gärningar är som smutsiga kläder (se Jes 64:6). Men för alla som tror blir domens dag en glädjens dag. Då ska vi få se honom sådan han är i sin härlighet. Då ska han förhärliga oss så att vi blir lika honom. Den glädjen ligger framför alla som tillber och ärar Jesus Kristus som lidit och dött för att frälsa dem.

Jesu översteprästerliga förbön

(JOH 17) – DEL II

av Egil Edvardsen

Del 2 – Jesus ber för lärjungarna (verserna 6–19)

I första delen av Jesu översteprästerliga förbön (v 1-5) såg vi hur Jesus bad Fadern om att förhålliga både sig själv och Sonen. Detta förhålligande skulle ske genom Sonens lidande, död och segerrika uppståndelse. Genom att fullgöra frälsningsuppdraget som Fadern gett honom skulle Sonen förhålliga Fadern.

I andra delen av sin översteprästerliga förbön riktar Jesus uppmärksamheten mot dem som var tillsammans med honom när han bad sin bön. Han ber för sina elva lärjungar (av vers 12 framgår att Judas inte innefattades i denna bön). De skulle vara hans efterföljare och trofasta förkunnare av hans ord sedan han återvänt till sin himmelska härlighet. I denna förbön ser vi hur dyrbara lärjungarna var för honom. Han skulle nu gå igenom den största pina och smärta som någon människa någonsin har erfarit. Ändå tänker han på sina vänner. Vilken kärlek vår Frälsare har till alla dem som är hans!

Jesus säger: *Jag har uppenbarat ditt namn för de människor som du tog ut ur världen och gav till mig. De var dina och du gav dem till mig, och de har hållit fast vid ditt ord* (vers 6). I verserna 6–8 förklarar Jesus varför lärjungarna tillhör honom. Av naturen tillhörde de världen som är främmande för Gud. Men genom Guds nåd är de inte längre främmande. De är tvärtemot hans egendom. De tillhör honom.

De var dina och du gav dem till mig, säger Jesus till Fadern. Då Jesus började sin offentliga verksamhet gav Fadern dessa män åt honom för att de skulle vara hans efterföljare, lärjungar och medarbetare. De hade varit vittnen till alla de underverk som Jesus hade gjort. De hade lyssnat till hans mäktiga ord. Troget hade de följt honom både i glädje och sorg. Nu skulle de sändas ut för att vittna för världen om det som de hade sett och hört.

Men det var inte lärjungarnas egen förtjänst att de hade getts åt honom av Fadern. Det var inte något särskilt med dem som gjorde att just de

blev valda. De var lika svaga och syndiga som andra människor. Mätt med mänsklig måttstock hade de inget särskilt företräde som gjorde dem väl rustade att vara Jesu lärjungar. De hade inte valt Jesus utan han hade valt dem. Jesus sa till dem: ”Ni har inte utvalt mig, utan jag har utvalt er och bestämt er till att gå ut och bära frukt, och er frukt ska bestå” (Joh 15:16).

I sin utläggning av Jesu översteprästerliga förbön talar Martin Luther om den stora tröst som dessa ord ger de kristna. Luther säger att de som Fadern har gett åt Kristus ska han också bevara och sörja för att de inte går under. Och han skriver: ”Allt detta blev sagt för vår skull, vi som har Herrens ord och håller fast vid det. Det är en mycket trösterik text för alla svaga, bävande samveten, särskilt för dem som är bekymrade och plågade av den stora anfäktelsen angående sin utkorelse.” Luther hänvisar bl a till Jesu ord i Joh 6:37: ”Alla som Fadern ger mig kommer till mig, och den som kommer till mig ska jag aldrig visa bort.” Och Joh 10:28: ”Jag ger dem evigt liv. De ska aldrig någonsin gå förlorade, och ingen ska rycka dem ur min hand.”

I sin bön till Fadern säger Jesus att han hade uppenbarat Faderns namn för lärjungarna. Guds namn är allt det som Gud har uppenbarat om sig själv i sitt ord. Jesus är den främste uttolkaren av Faderns namn. En av lärjungarna, evangelisten och aposteln Johannes, skriver: ”Ingen har någonsin sett Gud. Den Enfödde, som själv är Gud och i Faderns famn, han har gjort honom känd.” Och Jesus själv hade sagt: ”Allt har min Far överlämnat till mig. Och ingen känner Sonen utom Fadern, inte heller känner någon Fadern utom Sonen och den som Sonen vill uppenbara honom för” (Matt 11:27).

Att Jesus hade uppenbarat Faderns namn för lärjungarna innebär också att han hade uppenbarat Faderns väsen, hans hållning till syndaren, hans nåd och barmhärtighet. Som den enfödde Guds Son hade Jesus visat lärjungarna vem Fadern verkligen är, ”full av nåd och sanning” (Joh 1:14). I sitt första brev skriver Johannes: ”Vi har sett och vittnar om att Fadern har sänt sin Son som världens Frälsare. . . Och vi har lärt känna den kärlek som Gud har till oss och tror på den” (1 Joh 4:14 och 16).

Det Jesus hade uppenbarat för lärjungarna hade de tagit emot i tro, för han säger till Fadern: *De har hållit fast vid ditt ord*. De hade inte bara hört det Jesus förkunnade om Fadern utan hade bevarat det i troende hjärtan. De hade litat på hans ord och trott fullt och fast att det var sanningens ord. De hade inte låtit tvivel och vantro ta ifrån dem trösten i ordet. De hade inte låtit kärleken till världen ta ifrån dem kärleken till Je-

sus och hans ord. Jesus hade sagt till dem: ”Om någon älskar mig, håller han fast vid mitt ord, Och min Far ska älska honom, och vi ska komma till honom och ta vår boning hos honom” (Joh 14:23).

Men varför säger Jesus till Fadern att lärjungarna hade hållit fast vid Faderns ord? Var det inte *Jesu* ord de hade hört? Hade *Fadern* själv talat till dem? Här visar Jesus på nytt att han och Fadern är ett. Lärjungarna hade hört Jesu ord. De hade hört hur Jesus uppenbarade Fadern namn för dem. Men hans ord och Fadern ord är ett och detsamma. Det är som om han vill säga: ”Eftersom de är mina lärjungar och lyssnar till mig, hör och bevarar de inte mitt utan ditt ord.” Från Jesu mun kommer ingenting annat än Faderns ord. Jesu ord är Guds ord.

Vidare upprepar Jesus i sin bön till Fadern det han har sagt om lärjungarna, bara med lite andra ord: *Nu har de förstått att allt som du har gett mig kommer från dig, för jag har gett dem de ord som du gav till mig. De har tagit emot dem och verkligen förstått att jag har utgått från dig, och de tror att du har sänt mig* (verserna 7–8). Jesus hade nu gett sina lärjungar en grundlig undervisning i Guds ord. Denna undervisning hade de tagit emot och genom Jesu ord hade de blivit överbevisade om att Jesus var den Frälsare som Gud hade lovat sända till världen. De behövde inte längre fråga: ”Är du den som skulle komma? Eller ska vi vänta på någon annan?” (Matt 11:3). På alla lärjungarnas vägnar uttryckte Petrus deras tro: ”Du är Messias, den levande Gudens Son” (Matt 16:16). Många människor hade vänt ryggen till honom då han gjorde klart för dem att han var Frälsaren som Gud hade sänt, inte för att fylla deras brödkorgar utan för att frälsa deras själar. Men då han frågade lärjungarna: ”Inte tänker ni väl också gå?”, hade de svarat: ”Herre, till vem skulle vi gå? Du har det eviga livets ord, och vi tror och förstår att du är Guds Helige” (Joh 6:67–69).

Jesus säger vidare i vers 9: *Jag ber för dem. Jag ber inte för världen utan för dem som du har gett mig, för de är dina*. I sin översteprästerliga förbön ber inte Jesus med ett ord för de otroende. Men därmed är inte sagt att Jesus aldrig bad också för de otroende eller aldrig ville att vi skulle be för dem. Också för den gudlösa världen ber Jesus. Han har också omsorg om de otroende. Samma kärlek som Fadern har till alla människor (Joh 3:16) har också Jesus. På korset bad han för dem som korsfäste honom: ”Far, förlåt dem, för de vet inte vad de gör” (Luk 23:34). Han har också uppmanat de kristna att be för dem som inte tror. Vi ska t o m be för dem som står oss emot och förföljer oss (Matt 5:44). Men här i denna

speciella bön som han bad precis före han skulle lida och dö, ber han alltså för alla dem som är hans. Han ber för sina apostlar och för alla dem som genom apostlarnas ord kommer till tro på honom.

I vers 10 upprepar Jesus på nytt att allt som tillhör Fadern tillhör honom: *Allt mitt är ditt och allt ditt är mitt*. Om dessa ord säger Luther: ”Detta kan ingen skapad varelse säga till Gud. För du ska förstå detta inte bara om det som Fadern har gett honom (Jesus) på jorden utan också om hans gudomliga väsens enhet med Fadern. För han talar inte bara om sina lärjungar och kristna, utan han sammanfattar allt det som tillhör Fadern, hans eviga, allsmåktiga väsen, liv, sanningsenlighet, rättfärdighet osv, dvs han bekänner fritt att han i sanning är Gud. För orden ‘allt mitt är ditt’ utelämnar ingenting. Är allt hans, då är också den eviga gudomen hans, annars vågade och kunde han inte bruka ordet ‘allt’.”

Jesus fortsätter: *Och jag är förhärligad i dem* (v 10b). Han som alltså äger hela gudomens härlighet i sig själv, som är av samma väsen som Fadern, säger här att han har blivit förhärligad genom sina lärjungar. Vad menar han med det? Tidigare har vi sett att Jesus blev förhärligad genom sitt lidande, sin död och uppståndelse, med andra ord genom den ställföreträdande frälsningsgärning han utförde för alla människor. Men detta förhärligande blir bara uppenbart i dem som kommer till tro på honom. Lärjungarna trodde på Jesus. De trodde att han var den levande Gudens Son som var sänd från Fadern för att frälsa världen. För dem hade han härliggjorts i deras hjärtan. Men vantron och förnuftet ser inget speciellt i Jesus. De otroende tycker kanske att han är en fin människa men ingenting annat. De ser inte att han är Guds Son, ett med Fadern i härlighet och majestät. De tror inte att han är världens Frälsare. I de troende blir han däremot förhärligad. I dem blir det uppenbart att hans gärning att frälsa dem har fullbordats.

Låt mig åter citera Luther: ”Låt det inte vara en ringa tröst att Kristus berömmar oss på detta sätt inför Fadern att han blir förhärligad i oss. Denna ära ska vi inte byta bort mot hela världens gods och berömmelse, att han vill bli förhärligad i vårt arma kött och blods svaga och eländiga väsen, och att Gud Fadern med hjärtligt välbehag håller det för så dyrbart när vi prisar och ärar Herren Kristus.”

Från och med vers 11 börjar Jesus att be konkret för sina lärjungar. Först ber han om att de ska bli bevarade från världen, dvs att de ska bli bevarade från den vantrö och gudlöshet som råder i världen. Sedan ber han om att de ska bli helgade i sanningen som är hans ord.

Jesus ska nu själv gå till Fadern medan de ska bli kvar i världen. Han säger: *Jag är inte längre kvar i världen, men de är kvar i världen när jag går till dig. Helige Far, bevara dem i ditt namn som du har gett mig, så att de är ett liksom vi är ett* (vers 11). Jesus känner den här världen. Han vet om farorna som finns för de troende, för han har själv upplevt att bli prövad och frestad i denna värld. Därför förstår han också våra prövningar och frestelser. Vi läser i Hebreerbrevet: ”Vi har inte en överstepräst som inte kan ha medlidande med våra svagheter, utan en som har varit frestad i allt liksom vi fast utan synd” (Heb 4:15). ”Därför måste han bli lik sina bröder i allt, för att bli en barmhärtig och trogen överstepräst inför Gud och sona folkets synder. Genom att han själv har fått lida och blivit frestad kan han hjälpa dem som frestas” (Heb 2:17–18).

Jesus ber till sin ”Helige Far”. Han ber till honom som är helig i sig själv (3 Mos 19:2) och som därmed reagerar mot allt som är oheligt och mot hans heliga vilja. Guds helighet står i stark kontrast mot världen.

Jesus ska lämna den här världen för att gå till Fadern. Men lärjungarna ska vara kvar i världen, för de har ett heligt uppdrag att utföra, nämligen att föra budskapet om Jesus Kristus ut till världen. Nu ber han om att Fadern ska bevara lärjungarna från att bli besmittade av den oheliga världen. Tidigare skulle en sådan bön ha varit onödig. För då var Jesus själv tillsammans med dem och som den gode och trofaste herde han var vaktade han sin lilla hjord och bevarade dem från alla faror och frestelser. Han säger: *Så länge jag var hos dem, bevarade jag dem i ditt namn som du har gett mig. Jag vakade över dem och ingen av dem gick förlorad, ingen utom fördärvets man för att Skriften skulle uppfyllas* (vers 12).

Jesus visste att de onda krafterna som ständigt var verksamma för att föra lärjungarna på fall var krafter långt starkare än lärjungarnas egna svaga krafter. I sig själva var lärjungarna hjälplösa i mötet med dessa starka fiender, antingen det var djävulen, världen eller deras eget kött. Lärjungarnas och alla människors stora problem är att vi i oss själva inte klarar att stå emot dessa fiender. Utan gudomlig hjälp blir vi alla ett lätt byte för den oheliga världen. Jesus hade varit hos lärjungarna och bevarat dem i Faderns namn. Han hade bevarat dem i tron på Faderns kärlek och nåd så att ingen av dem gick förlorad.

Detta är en stor tröst för alla troende. Mitt i en ond och gudlös värld med faror och frestelser till avfall på alla kanter kan vi lätt börja undra över om vi ska förbli i tron. Tänk om jag ger efter för frestelser? Tänk om jag förlorar tron? Jesus visar i sin översteprästerliga förbön att han vill

bevara oss från fall. Han är vår gode herde som ser efter oss så att vi inte avfaller från tron på honom som vår Frälsare från synden. Liksom han bevarade lärjungarna i Faderns namn, ska han också bevara oss. Han ska skydda oss från sådana som vill få oss att vända oss bort från Frälsaren och sluta tro på hans nåd och förlåtelse. Ja, genom tron på Jesus ska vi segra över den vantroende världen. Johannes skriver: ”För allt som är fött av Gud besegrar världen. Och detta är den seger som har besegrat världen: vår tro. Vem kan besegra världen utom den som tror att Jesus är Guds Son?” (1 Joh 5:4–5).

Men det fanns ett undantag. Judas Iskariot, han som förrådde honom, gav efter för frestelsen och föll. Han förrådde Guds egen Son för några usla silvermynt. Då han senare insåg sin stora synd gjord han inte det han skulle ha gjort och som Petrus gjorde sedan han hade syndat, nämligen vända sig till honom som förlåter all synd. Judas ångrade sin synd, men han trodde inte på syndernas förlåtelse av nåd allena. I stället gick han bort i sin stora förtvivlan och tog sitt liv.

Jesus kallar honom ”fördärvets son” (grek. *ho huiós tes apoletías*). Detta är det ena av två ställen i NT där detta uttryck förekommer. Det andra stället är 2 Tess 2:3 där Paulus kallar ”laglöshetens människa” för ”fördärvets son”. ”Den laglöse” i 2 Tess 2 har av lutheranerna utifrån den beskrivning som Paulus ger av honom alltid tolkats som Antikrist (se 2 Tess 2:4, 9–10).

Uttrycket ”fördärvets son” har av språkforskare kallats för en hebraism. Det innebär att en genitiv i stället för ett adjektiv beskriver subjektet. Med andra ord kan uttrycket också översättas som ”den förtappade sonen” eller kanske ”den förtappade”. Att Judas var ”fördärvets son” betyder inte att han var förutbestämd att gå förlorad utan att han på grund av sin synd var förtappad.

Att Judas gick förlorad var ett resultat av hans synd. I Apg 1:25 är det tydligt att Judas själv var ansvarig för sin förtappelse. Han lämnade själv den apostlatjänst som Jesus hade kallat honom till. Det är obiblskt att påstå att Judas förtappelse berodde på att han måste vara ödesbestämd att gå förlorad. Hans synd och förtappelse var hans eget fel. Han gick förlorad därför att han vände sig bort från Jesus och i stället följde djävulen och sin egen giriga och stolta natur. Förtappelsen var den lön han fick ”för sitt brott” (Apg 1:18).

Luther skriver följande om Judas: ”Sådan är han, Judas, en bild av alla dem som söker sitt eget i evangeliet. Det finns också nu dessvärre

många av hans släkt som berömmar sig av evangeliet och likväl söker något annat genom det, sin egen berömmelse, bekvämlighet och fördel. De tänker att det är en handel eller ett yrke som kan skaffa dem ära och gods.” Luther hänvisar till 1 Tim 6:5 där Paulus talar om dem som ”menar att gudsfruktan ska ge vinst”.

Jesus gottgjorde också för Judas synd genom sin soningsdöd på korset. Men Judas trodde inte på förlåtelsen. Han trodde inte att det fanns nåd också för hans stora synd. Inget ställe i Skriften ger belägg för påståendet att vissa människor är förutbestämda till förtappelse. Att människor går förlorade är inte Guds fel utan människans eget fel.

Jesu ord om att det som skedde med Judas skedde ”för att Skriften skulle uppfyllas” är en påminnelse om att Guds ord inte kan ta fel. Jesus visste att Judas skulle avfalla och förråda honom, för detta var förutsagt i Skriften (Ps 41:10, Joh 13:18). Men detta var inte orsaken till att Judas gick förlorad.

I de följande verserna kommer Jesus in på det hat som de kommer att möta i världen. Men i stället för att be Fadern om att han ska ta bort dem från världen ber Jesus honom om att det ska helgas i sanningen som är Guds ord. Men detta ska jag komma in på närmare i nästa artikel.

(forts.)

Fem skillnader mellan Sharia och Gamla testamentets lagar

av David Wood, Ph. D.¹

Denna artikel handlar inte om muslimer i allmänhet utan om vad Islam lär *enligt sina källor*, Koranen (Allahs ord) och Haditherna (islamiska berättelser om Muhammeds handlingar och ord i olika situationer). Artikeln begränsar sig till en jämförelse mellan Sharia och Gamla testamentets lagar, likheter och framför allt fem skillnader.

Ett stort antal politiker, journalister och muslimska organisationer försäkrar oroadе västerlänningar att de gärningar som IS, Boko Haram, al-Qaeda, al-Shabab och talibanerna står bakom har lite eller ingenting med Islam att göra. Men var och en som är förtrogen med Islams tillförlitligaste källor vet att halshuggning, terrorism och sexuellt utnyttjande av kvinnliga fångar praktiserades och förespråkades av Muhammed och hans medkämpar. Så om man ifrågasätter dessa terroristgruppers handlingar måste man också ifrågasätta Islams undervisning.

Men det finns en svårighet för kristna som motsätter sig det våld som utövas i Allahs namn. Gamla testamentet innehåller stränga straff som liknar dem som förespråkas i Koranen och Haditherna², och Josuas krig har vissa likheter med Muhammeds krig och de ”rätttroga” kalifernas. Hur kan då kristna fördöma de attacker som utförs av IS utan att därmed fördöma våra egna heliga skrifter? Är vi helt enkelt inkonsekventa?

I den här artikeln ska vi se närmare på fem viktiga skillnader mellan Sharia (islamiska lagar) och Gamla testamentets lagar. Men innan vi diskuterar skillnaderna bör vi notera de likheter som föranlett anklagelser om inkonsekvens.

1 David Wood är f d ateist, nu kristen apologet och föreståndare för *Acts 17 Apologetics Ministry*. Han har deltagit i mer än fyrtio offentliga debatter i USA, Storbritannien och Frankrike. Den här artikeln har varit publicerad i *Christian Research Journal*, vol 38, nr 6, 2015. Övers. till svenska: SE.

2 Muslimer tror att Koranen är ord direkt från Allah. Haditherna (som återges i en rad volymer och samlingar) innehåller Muhammeds undervisning.

Likheter mellan Sharia och Gamla testamentets lagar

Muslimer härleder termen *sharia* från Koranen, där Allah säger: ”Därefter har Vi visat dig Muhammed en väg till förverkligandet av trons syfte; följ därför denna väg och fäst dig inte vid de okunnigas önskingar” (sura 45:18).³ Det arabiska ordet för ”väg” är *sharia* som i detta sammanhang syftar på de bud som Allah gav till Muhammed. Eftersom Koranen (4:65) också befäller muslimer att lyda Muhammeds beslut, innefattar den lagsamling som kom att kallas *Sharia* både Allahs och Muhammeds befallningar.

Mosaisk lag är den samling av *mitzvót* (”befallningar”, traditionellt angivna av judiska rabbiner som 613 stycken) som uppenbarats av Gud för Mose. Dessa befallningar om vad man ska göra (*mitzvót aséh*) och inte göra (*mitzvót lo taaséh*) gavs till Israels barn som en del av deras förbund med Gud som befriat dem från fångenskap.

Både Sharia och Mose lag fastställer hårda straff för överträdelse av moraliska bud (t ex stening för äktenskapsbrott). Båda har förkunnats av män som hävdar att de mottagit dem genom uppenbarelse från Gud. Båda resulterade i grundandet av teokratier med uppdrag att upprätthålla Guds befallningar.

Dessa likheter borde inte överraska, eftersom Muhammed kände många judar i Medina och såg sig själv som den arabiska fortsättningen av den långa raden av judiska profeter. Koranen t o m bekräftar Torås inspiration och auktoritet.⁴ Mycket mer överraskande är emellertid skillnaderna.

Skillnader mellan Sharia och Gamla testamentets lagar

Mose lag och Sharia gavs i olika tider, i olika länder, under olika omständigheter och på skilda språk. Men skillnaderna går mycket djupare än språk och plats.

Den mosaiska lagen gavs efter frälsningen

I Gamla testamentet ger Gud den mosaiska lagen till Israels barn *efter* att han befriat dem från träldomen i Egypten. Gud kommer inte till judarna under deras fångenskap och säger till dem att *om* de troget lyder

3 Citerat efter Knut Bernströms översättning i *Koranens budskap* (1998). Originallet citerar Abdullah Yusuf Alis översättning.

4 Se 3:3–4; 5:43–44; 5:68; 7:157; 10:94.

hans lagar, *då* ska han rädda dem från egyptierna. I stället räddar han dem först och sedan ger han dem Lagen. Detta förebådar evangeliet: ”Gud bevisar sin kärlek till oss genom att Kristus dog för oss medan vi ännu var syndare” (Rom 5:8). Biblisk lydnad mot Gud är en *följd* av Guds kärlek, inte en förutsättning för Guds kärlek.

Enligt Koranen måste lydnad för Allahs befallningar föregå Allahs kärlek, för Allah har ingen kärlek till otrogna eller till dem som kännetecknas av olika slags synder:

Allah älskar inte dem som överträder gränser (2:190 Alis övers.)

Allah älskar inga otacksamma varelser (2:276 Alis övers.)

Allah älskar inte de otrogna (3:32)

Allah älskar inte dem som handlar fel (3:57 Alis övers.)

Allah älskar inte de högmodiga och skrytsamma (4:36 Bernströms övers.)

Allah älskar inte odågor (7:31 Alis över.)

Allah älskar inte de svekfulla (8:58)

Allah älskar inte intrigmakare (28:77)

Allah älskar inga självbelätta och skrytsamma (57:23).

Sharia bör därför anses vara ”vägen” till att *förtjäna* Allahs kärlek (en tanke helt främmande för Bibeln⁵).

Den mosaiska lagen åtföljdes av under

Att göra anspråk på att tala för Gud är ingen liten sak, men Mose lag kom med mer än bara djärva bedyranden av Mose. Gud gjorde mirakel (tecken) före, under och efter sin uppenbarelse av Lagen (t ex genom

5 Som svar på Koranens verser att Allah inte älskar otrogna skulle några kunna påpeka att vissa gammaltestamentliga ställen säger att Gud hatar syndare (t ex 3 Mos 20:23; Ps 5:5; 11:5). Men här är en klar skillnad mellan Koranen och Bibeln. Jesus befäller sina lärjungar: ”Älska era fiender och be för dem som förföljer er. Då är ni er himmelske Fars barn” (Matt 5:44f; jfr Rom 5:6-8). Eftersom Jesu ord är auktoritativa, måste utsagor om att Gud hatar syndare harmoniseras med utsagorna om att Gud älskar syndare, antingen genom att hävda att ställen som Ps 5:5 är poetiska uttryck för Guds hat mot synden eller att Gud älskar syndare på ett sätt men hatar dem på ett annat sätt. (Att skillnaden beror på den viktiga skillnaden mellan Guds lag och Guds evangelium borde David Wood lyft fram. Lagen *kräver* syndfrihet, evangeliet *skänker* villkorslöst som en fri gåva syndernas förlåtelse. Övers. anm). För Koranen är ingen harmonisering aktuell, eftersom evangeliet om Guds kärlek till syndare saknas där.

domarna över egyptierna, genom att klyva Röda havet, genom vattnet som forsade fram ur klippan, genom mannat som föll fram himlen etc).

Som kontrast förnekar Koranen flera gånger att Muhammeds uppenbarelser åtföljdes av något annat mirakel än Koranen själv. Efter att ha blivit ifrågasatt av judar och kristna under mer än hundra år pga Muhammeds brist på mirakler satte muslimer slutligen ihop ett antal mirakelberättelser och inkorporerade dem i senare källor. Men dessa berättelser står i direkt strid mot Koranen:

Och de säger: "Varför har han inte fått ett tecken från sin Herre?" Säg till dem: "Gud ensam äger kunskapen om det som är dolt för människor. Vänta därför på Guds avgörande. Jag skall vänta med er" (10:20 Bernströms övers.).

Och de som förnekar sanningen säger: "Varför har han inte fått ett tecken från sin Herre?" Du är enbart en varnare, men i Gud har varje folk sin högste ledare (13:7 Bernströms övers.).

Och de säger: "Varför har hans Herre inte gett honom ett tecken?" Säg: "Över tecken och under råder Gud ensam; jag är ingenting mer än en varnare, som varnar klart och entydigt." Är det inte nog för dem att Vi har uppenbarat för dig denna Skrift så att den kan läsas upp för dem? I den ligger nåd och en påminnelse till dem som vill tro (29:50-51 Bernströms övers.).⁶

Skillnaden här belyser också frågan om de stränga straffen i Gamla testamentets lagar och i Koranen. Att inte lyda en man som gör anspråk på att tala för Gud men som inte kan erbjuda några bevis annat än sin arabiska prosa är en sak; att inte lyda Gud som leder dig genom öknen som en eldpelare är något helt annat. Om ansvarighet är proportionell mot de bevis som presenterades, är de judar som revolterade mot Guds befallningar utan ursäkt.

Den mosaiska lagen förespråkade rättvisa mot alla

En av de mest berömda befallningarna i Gamla testamentet var att judar ska älska sin nästa som sig själva. "Du ska inte hämnas och inte hysa agg mot någon i ditt folk, utan du ska älska din nästa som dig själv. Jag är HERREN" (3 Mos 19:18).

Ännu mer slående (särskilt med tanke på dåtidens kulturer) är Guds

6 Se också 2:118; 6:37; 6:109; 11:12; 13:27; 17:59; 17:90-93; 20:133; 28:48.

befallning längre fram i samma kapitel att tillämpa samma kärlek mot icke-judar: ”När en främling bor hos er i ert land, ska ni inte förtrycka honom. Främlingen som bor ibland er ska räknas som infödd hos er. Du ska älska honom som dig själv. Ni har ju själva varit främlingar i Egyptens land. Jag är HERREN er Gud” (3 Mos 19:33-34).

Ungefär 2000 år efter att Mose framfört dessa ord för Israels barn krävde Koranen markant olika behandling av troende och otroende: ”Muhammed är Allahs Sändebud och de som följer honom är stränga mot otroende och barmhärtiga sinsemellan” (48:29). Denna ”stränga” behandling av icke-muslimer grundar sig på deras underlägsenhet. Allah kallar judar, kristna och *al-Mushrikun* (avgudadyrkare) ”de uslaste av alla skapade varelser”: ”På dem som framhärdar i att förneka sanningen (Islam, Koranen och profeten Muhammed), efterföljarna av äldre tiders uppenbarelser (judar och kristna) och *al-Mushrikun* (Bernström: ”de som sätter gudar vid Guds sida”), väntar helvetets eld, och där skall de förbli till evig tid; de är de uslaste av alla skapade varelser” (98:6). Men muslimer är ”de bästa människorna”, för Allah säger till muslimer: ”Ni är de bästa människorna, frambringade för mänskligheten” (3:110).

Så fastän Bibelns Gud påminner judarna om att de också en gång var främlingar i Egyptens land och blev räddade av nåd, påminner Allah muslimer om att de är överlägsna icke-muslimer och bör behandla icke-muslimer i enlighet därmed.

Den mosaiska lagen var geografiskt begränsad

I Andra Mosebok 23:31 säger Gud till israeliterna: ”Jag ska låta ditt lands gränser gå från Röda havet till filisteernas hav och från öknen till floden.” Guds förbund gällde judarna som lovade lyda hans befallningar i utbyte mot en särskild gudomlig rätt till landet. Var och en som inte ville lyda den mosaiska lagen var fri att lämna Israels land. De som stannade kvar i landet lovade att underordna sig förbundets villkor (inklusive straffen för överträdelse av Lagen). Judarna fick aldrig befallningen att erövra världen och tvinga på icke-judiska folk den mosaiska lagen.

Men Sharia ska införas i hela världen. Enligt Koranen sände Allah Muhammed för att Islam skulle föras till seger över all annan form av gudstro: ”Det är Han som har sänt Sitt Sändebud med vägledning och den sanna tron som skall föras till seger över all annan form av gudstro, hur förhatligt detta än kan vara för dem som sätter medhjälpare vid Guds sida” (9:33 Bernströms övers.).

Muhammed skulle uppnå denna seger genom att bekämpa de otrogna tills de underkastar sig Islam: "Allahs Sändebud sade: Jag har fått order att bekämpa folket tills de säger: *La ilaha illallah* (Det finns ingen Gud utom Allah), och den som säger *La ilaha illallah*, hans egendom och hans liv ska Allah rädda undan mig."⁷

I en uppenbarelse fick Muhammed se att hans *Ummah* (det muslimska folket) så småningom skulle med kraft införa Sharia i hela världen: "Allahs Sändebud sade: Allah drog jordens ändar tillsammans så att jag kunde se, och jag såg länderna i öster och väster, och jag såg att min *Ummahs* härskande kommer att nå lika långt som det som drogs tillsammans för att jag skulle se det."⁸

Således, till sin natur är den mosaiska lagen geografiskt begränsad, medan Sharia är aggressivt expansionistisk.

Den mosaiska lagen var inte det slutliga budskapet

Det mosaiska förbundet var för Israels barn, inte för resten av världen. Redan i Gamla testamentet förkunnar Gud att ett nytt förbund ska komma: "Se, dagar ska komma, säger HERREN, då jag sluter ett nytt förbund med Israels hus och med Juda hus, inte som förbundet jag slöt med deras fäder den dag då jag tog deras hand och förde dem ut ur Egyptens land – förbundet med mig som de bröt fastän jag var deras rätte herre – säger HERREN" (Jer 31:31–32).

Genom Messias skulle Guds nya förbund nå både judar och hedningar. I en profetia säger Gud till Messias: "Jag, HERREN, har kallat dig i rättfärdighet. Jag ska hålla dig i handen, jag ska bevara dig och göra dig till ett förbund för folket, till ett ljus för hednafolken" (Jes 42:6).

Gamla testamentets profetior om ett nytt förbund uppfylldes av Jesus som besejglade förbundet med sitt eget blod: "Medan de åt tog Jesus ett bröd, tackade Gud, bröt det och gav åt lärjungarna och sade: 'Tag och ät. Detta är min kropp.' Och han tog en bägare, tackade Gud och gav åt dem och sade: 'Drick av den alla. Detta är mitt blod, förbundsblodet, som blir utgjutet för många till syndernas förlåtelse'" (Matt 26:26–28). Sålunda var det mosaiska förbundet ett trappsteg till ett nytt förbund.

7 *Sabih al-Bukhari*, övers. Muhammad Muhsin Khan (Riyadh, Saudi Arabia: Darussalam Publishers, 1997), 6924. Jfr Koranen 5:32–33; 9:29; 9:111; 9:123; 48:29.

8 *Sabih Muslim*, övers. Nasiruddin al-Khattab (Riyadh, Saudi Arabia: Darussalam Publishers, 2007), 7258.

Finns det ett nytt förbund efter Sharia? I Koranen tillkännager Allah: "Muhammed är inte fader till någon av era män, utan han är Allahs Sändebud och den siste av profeterna" (33:40). Muhammed instämmer. Han säger: "Det kommer ingen profet efter mig."⁹ Allahs slutliga marschorder för muslimer tycks innefatta halshuggningar, dödande av avfallingar, förtryck av kvinnor och att hela världen med våld tvingas underkasta sig Sharia.

Slutsats

Även om det finns många andra skillnader mellan mosaisk lag och sharia (det kräver att vi går igenom bud för bud för att undersöka samtliga¹⁰), har vi sett tillräckligt för att kunna avfärda anklagelsen om inkonsekvens. Kristna som fördömer IS-gärningar (t ex halshuggningar, sexuellt våldförande av kvinnor, förtryck av religiösa minoriteter) är inte hycklare, för likheterna mellan Mose Lag och Muhammeds Lag är ytliga. Det är hög tid att ateister och muslimer, som anför Bibeln när sharia ifrågasätts och kritiserar, öppnar Bibeln och studerar vad den verkliga säger.

9 *Sahih al-Bukhari* 3455.

10 För en noggrann genomgång av gammaltestamentliga lagar som tycks ytterst stränga efter modern standard, se Paul Copan, *Is God a Moral Monster?* (Grand Rapids: Baker Books, 2011). För en analys av påståendet att krig under gamla förbundets tid innefattade folkmord, se Paul Copan och Matthew Flannagan, *Did God Really Command Genocide?* (Grand Rapids: Baker Books, 2014). Se även Matthew Flannagan, "Is the God of the Old Testament a Proponent of Total War against Noncombatants?" i *Christian Research Journal* nr 6/2015, s 10–11.

Ad fontes – till de äldsta bibelhandskrifterna!

I Världen idag 23 nov 2016 argumenterar Reformationsbibelsällskapets företrädare Bo Hagstedt och André Juthe för Textus Receptus som grundtext för bibelöversättning idag. I deras presentation lyser det fram en hedervärd strävan att ära Bibeln som Guds ord. De citerar löften om att Herren ska bevara sitt ord och kopplar det till sin önskan om att äga en textvariant som varit i bruk i helt oförändrat skick under Kyrkans hela historia.

Den som fördjupar sig i textforskningen, alltså studiet av likheter och skillnader mellan de ca femtusen grekiska bibelhandskrifter som bevarats till idag, upptäcker dock en del skillnader mellan de ca hundra äldsta handskrifterna från fornkyrkans tid, alltså 100-tal, 200-tal och 300-tal (t ex Vaticanus), och de senare från kyrkans mer etablerade tid från 400-talet och framåt. Det handlar om mindre skillnader som ofta går den genomsnittlige bibelläsaren obemärkt förbi och aldrig påverkar någon biblisk lära, eftersom lärofrågor alltid grundas på ett flertal ställen genom hela Skriften.

Hur ska man då förklara det faktum att bysantinska bibelhandskrifter från 400-talet och framåt generellt har en något längre och mer samstämmig text? När kyrkan var fredad från förföljelse och kunde organisera sig, tycks man ha gjort en översyn och harmoniserat sina bibelhandskrifter. Ett exempel är den korta versionen av Fader vår som Jesus ger oss i Lukas 11. Den senare bysantinska majoritetstexten har även här den fulla Fader vår som vi känner från Matteus 6, medan de äldsta handskrifterna har den mer korthuggna variant som finns i våra biblar idag.

Förenklat kan man alltså säga att den troligaste förklaringen är att den bysantinska textformen i små detaljer har bearbetats och snyggats till inför den officiella utgivningen som Kyrkans gällande bibeltext.

Därför passar den bysantinska textformen logiskt ihop med den katolska och ortodoxa tanken att bibelordet är underordnat Kyrkan och får sin auktoritet av den Kyrka som Kristus har instiftat på jorden.

Den protestantiska rörelsen ville istället söka sig ”ad fontes” (till de ursprungliga källorna) och finna en mer ursprunglig auktoritet hos Jesus själv och hans apostlar. Därför har textforskningen som disciplin vuxit fram i det protestantiska väst, som en linje i denna strävan. Vetenskapliga utgåvor som t ex Nestle-Alands utgår från de äldsta handskrifterna från 100-tal, 200-tal och 300-tal, före den bysantinska redigeringsprocessen. Det är därför mer logiskt för protestanter, som sätter Bibelns auktoritet över de traditionella kyrkornas, att utgå från en sådan utgåva för sin bibelöversättning.

Man ska sedan skilja mellan den gamla bysantinska texten, med anor från 400-talet, och den så kallade Textus Receptus, framställd från ett tiotal europeiska medeltida handskrifter på 1500-talet, utifrån den vetenskap som då fanns tillgänglig. Det finns ca 1000 (!) skillnader mellan Textus Receptus och den bysantinska majoritetstexten (för en lista, se www.bible-researcher.com/robinson-scrivener.html). Det är därför vi inte tror att Textus Receptus är den ursprungliga grundtexten, eftersom denna textvariant varit i bruk endast från 1500-talet.

För dem som tror att Kyrkans tradition är överordnad Skriften är den bysantinska texten från 400-talet ett naturligt val. I den nya Folkbibeln hedrar vi den bysantinska texten genom att inkludera de viktigaste läsarterna därifrån som fotnoter – på så sätt får läsaren en inblick i denna texttradition. Men som grund för själva bibeltexten vill vi använda de allra äldsta bibelhandskrifterna, som med störst sannolikhet ligger närmast den text som kom från apostlarnas pennor och diktamen. På så sätt vill vi fortsätta den strävan som både Erasmus och reformatörerna verkade för: ”Ad fontes”, ännu närmare den ursprungliga källan!

Tony Larsdal, översättningsamordnare Svenska Folkbibeln
Anders Robertsson, informationsansvarig

För fördjupning kring frågor om grundtexten, se Folkbibelnytt 2012-1 och 2016-2 och artikeln ”Textus receptus” i detta nummer.

Efraim Syrern

En kyrkofader som inte är så känd i den västerländska kristenheten är Efraim Syrern. Hand tillhörde den renläriga delen av den syriska fornkyrkan och levde ca 306 – 373 e Kr. I *Jultidning 2016*, utgiven av Lutherska Församlingen i Stockholmsområdet och Umeåområdet, skriver Fil dr Josef Eskhult en mycket läsvärd artikel om denne poetiskt begåvade troskämpe och ger exempel på hans kristologiska hymndiktning. Eskhult skriver:

Hans hymner sjöngs eller lästes över hela den främre orientaliska kristenheten och översattes till de flesta olika språk som talades av de kristna där (grekiska, armeniska, georgiska, syro-palestinska, arabiska, latin, koptiska, samt etiopiska). Johannes Chrysostomus (347–407), som till år 398 e Kr var verksam i Antiokia i Syrien, kallar Efraim Syrern "den helige Andes harp", "ett tveeggat svärd mot heretikerna". En annan kyrkledare, biskop Theodoretus av Cyrrhus (393–468), kallar honom "Andens lyra, som dagligen vattnar den syriska nationen med strömmar av nåd". Biskop Gregorius av Nyssa (330–395), en av de tre kappadokiska fäderna, beskriver honom bildligt som floden Eufkrat: "en kyrkans Eufkrat, genom vilkens vatten de troendes skara i sitt fulla antal bevattnas och bär trons hundrafaldiga frukt", vidare som "Guds fruktbarande vinträd, som likt ljuva druvklasar bör lärans frukt", och som "en god och trogen förvaltare av Guds nåd". I den västerländska kyrkan har Efraim Syrern ända in i modern tid förblivit relativt okänd, även om Hieronymus (342–420) i sin bok om berömda kristna författare från år 392 ("De viris illustribus", kapitel 115) säger att Ephraem, diakonen i Edessa, "uppnått en sådan berömmelse att hans skrifter efter bibelläsningen lästes upp i vissa församlingar". - - -

Efraim Syrerens teologiska författarskap kan indelas i tre olika gener: hymner ("madrashé") på olika versmått, predikningar på rytmisk prosa ("memre") för särskilda kyrkohögtider samt bibelkommentarer (till Första och Ande Mosebok och de fyra evangelierna). Hymnerna utgör den största delen av hans författarskap; omkring 400 har på sitt syriska originalspråk bevarats till modern tid. De flesta hymner hade en liturgisk funktion med två syften: de var avsedda att användas i gudstjänsten till församlingens undervisning och till vederläggning av villolärer. Det gäller i synnerhet "Hymnerna mot villolärare" och "Hymnerna om tron". Efraim nämner en rad olika villolärare (Marcion, Valentinus,

Bardaisan, och Mani) och villolärar i Edessa som var i omlopp där, när han kom dit 363 e Kr och som han bekämpade med sin hymndiktning. Bland irrlärorna nämner Efraim bland andra arianism.

En av Efraim Syrerens fina hymner finns i Luthersk Psalmbok nr 716 och i Sions toner 2016 nr 167, översatt av hymnologen Axel Emanuel Friedlander (1849–1928).

I en predikan av Efraim Syvern över Kristi förklaring (Matt 17:1–8) betonar han att Kristi båda naturer är förenade i ett enda väsen. Eskhult skriver: ”Predikan innehåller också en bekännelse till Kristus som fullkomlig Gud och fullkomlig människa. Kristus är känd utan delning, sammanblandning och förvandling i två naturer förenade i en person.” Predikan avslutas med en hymn där Kristi mänskliga och gudomliga naturer lyfts fram i antiteser. Denna hymn har Josef Eskhult översatt utifrån en utgåva på grekiska och latin från år 1743. Här följer några av de 32 lärrika verserna:

*2. Om han inte var människa,
vem var det då som låg i krubban? (Luk 2:12)
Om han inte var Gud,
vem var det som änglarna steg ned och lovsjäng (Luk 2:13)*

*10. Om han inte var människa,
vem var det som blev inbjuden till bröllopet i Kana i Galileen? (Joh 2:1)
Om han inte var Gud,
vem förvandlade då vatten till vin? (Joh 2:6–10)*

*12. Om han inte var människa,
vem var det som låg och sov i båten? (Mark 4:38)
Om han inte var Gud,
vem stillade stormen och havsböljorna? (Mark 4:39)*

*19. Om han inte var människa,
vem var det då som gav örffilar? (Joh 19:3)
Om han inte var Gud,
vem helade den örsnibb Petrus huggit av och återställde den till dess plats? (Joh 18:10, Luk 22:51)*

”Den okände Jesus”

Spekulationer om att den historiske Jesus skulle vara någon annan än Bibelns Jesus har länge förekommit. Nu har ytterligare en bok utkommit i detta ämne, skriven av docenterna i Nya testamentets exegetik Cecilia Wassén och Tobias Hägerland. Den heter ”Den okände Jesus – berättelsen om en profet som misslyckades” (Bokförlaget Langenskiöld, 2016).

Egentligen borde denna bedrövlige bok förbigås med tystnad. Men Stefan Gustavsson, generalsekreterare för Svenska evangeliska alliansen, har tagit sig tid att noggrant granska den och gör viktiga iakttagelser, väl värda att citera. Han skriver bl a:

Utgångspunkten för boken är vad författarna kallar ”en vetenskaplig syn på världen”, som utesluter allt som är ”naturvetenskapligt omöjligt”. Alla skeenden i historien förklaras ”som verkan av en känd inomvärldslig orsak”. Denna filosofiska utgångspunkt innebär att de redan i utgångspunkten, innan forskningsarbetet ens har påbörjats, avvisar inkarnationen, jungfrufödelsen, underverken och uppståndelsen. Perspektivet är uteslutande inomvärldsligt.

Boken igenom kopplas vetenskaplig metod samman med en naturalistisk eller deistisk världsbild – som om det vore de enda möjligheterna. Den teistiska världsbilden, som bejakar både tillvarons regelbundenhet och Guds möjlighet att agera i sin egen skapelse, är ute ur leken från början. - - -

Argument från tystnaden används återkommande: ”Varken Markus eller Johannes tar upp Jesus födelse och de känner inte till att Jesus skulle ha kommit till genom den heliga anden.” Påståendet saknar logik. Av det faktum att Markus och Johannes inte nämner Jesu övernaturliga tillkomst följer inte att de saknar kunskap om den.

Frågan om Jesu läskunnighet behandlas på samma ologiska sätt. Utifrån bedömningar att bara tio procent av befolkningen kunde läsa, drar författarna slutsatsen att det är ”mycket osäkert om Jesus kunde läsa”. - - - Evangelierna är tydliga: Jesu läste och han debatterade med sin samtid och utmanade dem med frågan: Har ni inte läst?

Meningslösa är spekulationerna kring frågan om Jesus som gift: ”att han däremot en gång skulle varit gift och sedermera förlorat sin fru i barnsäng är fullt teoretiskt möjligt” konstaterar författarna.

Det är sant. Nästan vad som helst är teoretiskt möjligt; kanske Jesus besökte våra dagars Berlin i sin ungdom? I historiska studier är det källmaterialet – inte de teoretiska möjligheterna – som ska styra.

Frågan om Jesu identitet beskrivs som en långsam utvecklingsprocess, där det varken hos Jesus eller hans lärjungar fanns någon tanke på gudomlighet. Fokus låg inte på Jesu person, utan på riket som nu skulle komma. Tron på Jesu gudom ses i stället som något som gradvis växte fram senare hos de kristustroende, ”långt efter Jesu död”. - - -

Bokens huvudpoäng är att beskriva Jesus som en misslyckad profet. Han trodde att Guds rike genom hans verksamhet skulle bryta igenom. Gud skulle ingripa övernaturligt och befria Israel. Men ingenting av det skedde; i stället avrättades Jesus utan att Gud agerade. Därmed var Jesu mission ett fiasko, inte bara för honom själv utan också för hans lärjungar. De hade satsat allt på Jesus.

Som ett sätt att hantera den egna besvikelsen och kunna fortsätta den väg man valt växte tron på uppståndelsen fram; tänk om allt ändå inte är slut?! Så ges ”mötena” med den uppståndne en psykologisk förklaring. De är subjektiva visioner som befriar lärjungarna från besvikelse. - -

Jag känner ingen av författarna men vet att Hägerland identifierar sig själv som katolik. Igen slås jag av det fenomen jag mött så många gånger bland teologiskt liberala protestanter:

I en del av sitt liv hänger man sig åt att plocka isär den kristna tron och förneka dess grundläggande beståndsdelar. I en annan del av sitt liv fortsätter man att identifiera sig som kristen. Jag har aldrig förstått hur det går ihop. Om inkarnationen och uppståndelsen inte har skett finns det väl ingen anledning att vara kristen?

Det äldsta alfabetet identifierat som tidig form av hebreiska

”Science News – magazine of the society for science & the public”, 19 nov 2016, rapporterar en sensation för många forskare:

Världens äldsta alfabet, inristat på stenskvivor vid flera egyptiska platser, var en tidig form av hebreiska för mer än 3 800 år sedan. Det hävdade arkeologen och epigrafen Douglas Petrovich från Wilfrid Laurier University i Canada vid ”the annual meeting of the American Schools of Oriental Research” den 17 nov 2016.

Flera bibliska personer dyker upp i de gamla inskriptioner som Petrovich lyckats dechifrera, bl a Josef, Josefs fru Asenath och Josefs son Manasse. Också Mose nämns liksom Ahisamak, far till Oholiab (se 2 Mos 35:34–35).

Douglas Petrovich’s sensationella och förmodligen epokgörande bok *The World’s Oldest Alphabet – Hebrew as the language of the proto-consonantal script* (Carta Jerusalem, 2016) med en detaljerad analys av de gamla inskrifterna är under tryckning och beräknas utkomma i slutet av januari 2017.

Undertecknad har beställt boken och den har nu anlänt. Så snart jag lyckats fördjupa mig i Petrovich’s grundliga och lärda dokumentation (det tar tid) avser jag att förmedla en del av bokens innehåll till Bibliocums läsare. Petrovich påstår att boken definitivt visar att bara en tidig form av hebreiskan kan göra de egyptiska inskriptionerna begripliga.

För nyfikna läsare som vill få en glimt av och vill studera det äldsta alfabetets uppkomst följer här nedan en ”Alphabetic Chart of Proto-Consonantal Hebrew” (kopierat från boken):

Hebrew Block-Letter	Projected Proto-Hebrew Original Letter	Middle-Egyptian Hieroglyphic Exemplar (Sign-List Number)	Original Hebrew Alphabetic Name (NIVEC Number)	Hebrew Consonantals of Middle Kingdom (ca. 1842–1760 BC)	Hebrew Consonantals of New Kingdom (ca. 1560–1307 BC)	Hebrew Consonantals of Iron Age - Canaan (ca. 1150–587 BC)
א			<i>ʿeḏef</i> cattle אֵלֶף (477)			
ב			<i>ḥayit</i> , house בַּיִת (1074)			
ג			<i>gāḥar</i> , bend גָּחַר (1566)			
ד			<i>delet</i> , door דֶּלֶת (1946)			
ה			<i>hālal</i> , praise הָלַל (2146)			
ו			<i>wāw</i> , pillar-support וָו (2260)			
ז			<i>zēʾāh</i> , זֶּזַה sweat (brows) (2399)			
ח			<i>hāsēr</i> , הָסֵר (2958) <i>hūt</i> , הֹוֹט (2562)			
ט			<i>ṭōv</i> , טוֹב good (3201)			
י			<i>yād</i> , יָד hand (3338)			
כ			<i>kap</i> , palm כַּף (4090)			
ל			<i>lāmad</i> , teach לָמַד (4340) לָמַד (4913)			
מ			<i>mayim</i> , מַיִם water (4784)			
נ			<i>nāḥās</i> , נָחָשׁ snake (5729)			
ס			<i>šē ʾar</i> , שֵׁן אֵר (8482) <i>sārāh</i> , סָרָה (6244)			
ע			<i>ʾayin</i> , עַיִן eye (6523)			
פ			<i>peh</i> , פֶּה mouth (7023)			
צ			<i>šarōr</i> , צָרוּר sack (7655)	© 2015 Douglas Petrovich		
ק			<i>qūr</i> , קוּר spun-fiber (7770)			
ר			<i>ro ʾš</i> , רֹאשׁ head (8031)			
ש			<i>šādāyim</i> , שְׂדַיִם breasts (8716)			
ת			<i>ṭayiš</i> , תַּיִשׁ male goat (9411)			

När hyllade de vise männen Jesus?

Fråga: Jag har hört att det skulle vara ett missförstånd att de vise männen hyllade Jesus medan han ännu befann sig i ett stall och låg i en krubba. Hur är det med den saken? Är den bild som de vanliga julkrubborna förmedlar felaktig?

Svar: Det är värdefullt att låta flera bibeltexter om samma händelse ge en fullständigare bild av händelseförloppet. Det gäller också Jesu födelse och vad som sedan hände den närmaste tiden därefter. Av de fyra evangelierna är det Matteus 1:18 – 2:23 och Lukas 2:1–39 som kommer i fråga. Matteus berättar inte allt, inte heller Lukas. De kompletterar varandra. Matteus berättar inte om Jesu omskärelse när han var åtta dagar, inte heller om att Josef och Maria tog med sig Jesus till templet i Jerusalem när han var 40 dagar. Detta berättar Lukas om. Men Lukas berättar inte om de vise människens besök, inte heller om flykten till Egypten undan Herodes barnamord och återkomsten till Israels land efter Herodes död. Detta berättar däremot Matteus. Vilka slutsatser kan vi då dra genom att jämföra Matteus och Lukas?

1. Att Josef, Maria och Jesus inte stannade kvar i Betlehem efter de vise människens besök utan flydde till Egypten.
2. Att Josef, Maria och Jesus fortfarande bodde i Betlehem 40 dagar efter Jesu födelse. Enligt lagen, 3 Mos 12:1-4, skulle en mamma som fött en son stanna hemma i 40 dagar och därefter frambära ett reningsoffer i templet.

Om de vise männen hyllade Jesus redan när han var fem, tio eller 13 dagar (Trettonde dag jul), hade Jesus inte bott i Betlehem när reningsoffret skulle frambäras i Jerusalem, för de flydde ju till Egypten efter de vise människens besök. De återvände inte till Israels land förrän Herodes den store hade dött i början av april år 4 f Kr (Jesu födelse ägde sannolikt rum i december år 5 f Kr).

De vise människans besök i Betlehem måste alltså ha ägt rum när Jesus var mer än 40 dagar gammal och ännu bodde i Betlehem. Då bodde inte Josef och Maria längre i ett stall med Jesus liggande i en krubba (på grekiska *en fátne* som betyder ”i ett mattråg i ett stall”, Matt 2:7, 12) som fallet var när herdarna besökte ”den nyfödde” (på grek. *to bréfos*). De hade sannolikt redan efter några dagar skaffat sig en bättre bostad. Matteus 2:11 säger att de vise männen ”gick in i huset” (*he oikia* = ”huset, hemmet”) och Jesus kallas inte längre *bréfos* ”nyfödd” utan *to paidíon* ”den lille pojken”.

De vise männen frågade efter Messias. I Matt 2:2 står inte *to bréfos* utan ordagrant: ”Var är *han som är född som judarnas kung?*” (så KJV, NAS, NIV, NKJ). Herodes säger inte enligt Matt 2:8: ”Gå och sök efter *den nyfödde*” (*to bréfos*) utan: ”Gå och sök efter *den lille pojken*” (*to paidíon*). Han hade noga frågat ut de vise männen ”om tiden då stjärnan hade visat sig” (Matt 2:7). Att Herodes beslöt att döda alla pojkar i Betlehem ”som var *två eller yngre*” (Matt 2:16) berodde sannolikt på att de vise männen berättat för honom att stjärnan i Östern hade visat sig redan för två år sedan (ang. tolkningen av den stjärnkonjugation som visade sig år 7 f Kr, se min bok *Vem är han? Den verkliga Jesus från Nasaret*, s 12–13).

I Bibeln står inte att de vise männen var tre, inte heller att de var kungar och hette Caspar, Melchior och Balthasar. Att de ur sina skattkistor bar fram gåvor av tre slag (guld, rökelse och myrra) säger ingenting om hur många de vise männen var.

SE

Förvirring om rättfärdiggörelsen

I tidningen *Kyrka och Folk* har uppstått en debatt om rättfärdiggörelsen som gäller följande: Finns det en rättfärdiggörelse *före* tron som en färdig gåva för alla människor att ta emot i tro, eller är rättfärdiggörelsen något som kommer till stånd *först om människan tror* på försoningen och är villig att försona sig med Gud?

I *Kyrka och Folk nr 45/2016* recenserades Lars Borgströms bok om ”Bibliskt och romerskt-katolskt” mycket positivt. I denna bok hävdas att såväl försoningen som rättfärdiggörelsen är ett objektiva faktum genom Kristi ställföreträdande gottgörelse. Detta glädjande faktum har makt att upptända tro hos syndare så att den objektiva försoningen och rättfärdiggörelsen blir en personlig, subjektiv egendom (den s k subjektiva försoningen och rättfärdiggörelsen). Borgström skriver bl a: ”På korset skedde ett saligt byte. Jesus tog vår synd och vi fick Hans rättfärdighet” (s 68). ”Vissa teologer hävdar att försoningen är allmän, att den omfattar och gäller alla människor, men att rättfärdiggörelsen endast gäller de kristna. Så uttrycker sig dock varken Skriften eller bekännelsen” (s 72). ”Det är inte tron som skapar rättfärdigheten, utan rättfärdigheten finns där redan som ett objektiva faktum. När denna förkunnas genom evangelium och människan tar emot detta underbara budskap får hon andligt liv” (s 73).

I *Kyrka och Folk nr 48/2016* kritiserar Carl Henrik Renström läran om en allmän rättfärdiggörelse och kallar sidorna 70–75 i Borgströms bok för ”villfarande”. Han beklagar att recensenten inte tagit avstånd från dessa sidor.

I *Kyrka och Folk nr 1–2/2017* svarar Borgström på kritiken mot vad han menar är Bibelns lära. Han skriver bl a:

Vad är det som gör oss orättfärdiga? Vår synd. Och Johannes Döparen pekade ut Jesus som ”Guds Lamm som tar bort världens synd” (Joh. 1:29). Han ”tar bort”. Det var inte endast de kristnas synder

Han tog bort utan *världens*. Joh. 1:29 lär alltså den allmänna rättfärdiggörelsen. Jesus har tagit bort världens synd. Detta bibelställe ensamt borde avgöra saken. Vad betyder det att ta bort synd, om inte att förlåta? (Ordet som översätts ”tar bort” kan också återges med ”bär” eller ”förlåter”.) Och är man förlåten är man också rättfärdiggjord.

Borgström påpekar också att Paulus i Rom 5:9–10 nämner rättfärdiggörelsen (”har förklarats rättfärdiga”) och försoningen (”blev försonade”) som parallella benämningar för vad som har skett genom Guds Sons fullbordade återlösningsverk:

”När vi nu *har förklarats rättfärdiga genom hans blod*, hur mycket mer ska vi då inte genom honom bli frälsta från vredesdomen? För om vi som Guds fiender *blev försonade med honom genom hans Sons död*, hur mycket mer ska vi då inte som försonade bli frälsta genom Hans liv?”

I *Kyrka och Folk nr 3/2017* beklagar recensenten av Borgströms bok (Stefan Pehrson) att han bortsett ifrån det felaktiga i boken, nämligen att rättfärdiggörelsen och inte bara försoningen gäller alla människor. Han ger Carl Henrik Renström rätt i kritiken och betonar att tron är ett *måste* för att en rättfärdiggörelse av människan ska kunna äga rum.

De tre storas lära om rättfärdiggörelsen

Den uppfattning som Renström och Pehrson företräder är identisk med och beror kanske på påverkan från vad ”de tre stora” konservativa teologerna i Norge lärt. Med de tre stora menas Olav Valen-Sendstad (1904–1963), Carl Fredrik Wisløff (1908–2004) och Øyvind Andersen (1905–1994). Redan under studietiden på 1930-talet utgjorde de en profilerad troika på Menighetsfakulteten i Oslo. Dessa tre har betytt mycket positivt genom sin bibelförankrade undervisning i skrifter och föredrag. Men lärde de rätt om rättfärdiggörelsen? Se nedan för svar på den frågan!

I ett sexsidigt rundbrev från norrmannen Hermod Hogganvik (se 17.02.02 på hemsidan <http://www.arven.net/budskap.html>) belyser denne vad dessa tre stora lärde om försoningen och rättfärdiggörelsen och vilket inflytande de haft på kristna i våra nordiska länder. De tre stora hävdade att *bara* försoningen har skett för hela världen. ”Rättfärdiggörelsen *däremot* är något som uteslutande sker med varje människa enskilt i och med att hon genom tron tar emot Guds nåd” (Øyvind

Andersen). Hogganvik citerar en rad bibelställen som visar att *både* försoningen och rättfärdiggörelsen är fullbordade fakta genom Kristi ställföreträdande gottgörelse på Golgata och *både* försoningen och rättfärdiggörelsen tas emot genom tron som människans personliga egendom. ”Alt Guds rikes frelsesverk er ferdig på Golgata i Jesus Kristus, men mennesket får først del i alt detta ved troen på Jesus Kristus – som også virkes ved Ordet og Ånden!”

Hogganvik avslutar sitt rundbrev med att berätta om en debatt vid en större kristen samling i Värmland. Den ägde rum under senare delen av 1800-talet och handlade om innebörden av försoningen i Kristus Jesus, såväl dess objektiva och som subjektiva sida:

Där satte den norskfödde predikanten Hans Christian Andersen problemet på plats med denna replik: ”Vi känner till berättelsen om att David besegrade Goliat. Så vi antar att följande ilbud sändes till det israelitiska folket: ’David har besegrat och dräpt Goliat och huggit av hans huvud med hans eget svärd, såvida ni tror det.’ Då skulle ju folket ha svarat: ’Vad är det du säger? Är Goliats huvud avhugget – om vi tror det? Och sitter huvudet fortfarande kvar på Goliat – om vi inte tror att det har huggits av?’ Ett sådant påstående faller ju på sin egen orimlighet!” Detta överbevisade församlingen om att såväl försoningen som hela världens synd hade tagits bort genom Kristi död, och detta helt och fullt även om ingen vill tro det!

Vad betyder ”rättfärdiggörelse”?

Förvirringen om rättfärdiggörelsen borde omedelbart kunna skingras om man inser att ordet ”rättfärdiggörelse” i Bibelns grundtext är *en juridisk term, ett domsutslag*. Verbet rättfärdiggöra betyder ”frikänna, förklara rättfärdig” och ”rättfärdiggörelsen” är Guds frikännande dom uteslutande pga Kristi ställföreträdande gottgörelse. Romarbrevet 5:18 borde inte kunna missförstås! Med orden ”*liksom – så också*” jämförs fördömsedom (katåkrima) pga en endas fall (*paråptoma*) med rättfärdiggörelsedom (dikaios) pga en endas rättfärdiga gärning (*dikaíoma*). Texten betonar kraftfullt att båda domarna gäller ”*alla människor*”. Fördömsedom innebar att ”synden kom in i världen och genom synden döden” (Rom 5:12). Rättfärdiggörelsedom innebar ”en livets rättfärdiggörelsedom”, dvs att denna frikännande dom pga Kristi ”rättfärdiga gärning” har makt att skänka evigt liv åt dödens barn.

På ett ytterst märkligt sätt försöker Olav Valen-Sendstad i boken

”Rettferdiggjort av tro” (Oslo 1968, s 142ff) bortförklara Bibelns tydliga undervisning om den objektiva, allmänna rättfärdiggörelsen i Rom 5:12–21. Först medger han att ”här sägs det verkligen att alla människor – oavsett tro eller otro – både är fördömda i Adam och är rättfärdiggjorda i Jesus” (s 143). Med anledning av 1930 års norska översättning säger han: ”Enligt denna översättning kan det rätt och slätt inte vara tvivel om att Paulus lär en världens rättfärdiggörelse” (s 143). Men sedan påstår han att denna översättning inte är korrekt, eftersom det i grundtexten inte finns något verb i vers 18. Han menar att orsaken till detta faktum är att Paulus vill göra en inskränkning när det gäller rättfärdiggörelsedomens omfång. Men detta är helt gripet ur luften. Det är vanligt att verbet (särskilt verbet ”vara”) inte sätts ut i grekiskan. Om detta skulle innebära en inskränkning i fråga om rättfärdiggörelsedomen, så måste det också innebära en inskränkning i fråga om fördömsedomen, för här finns inte heller något verb!

Låt oss se vad som står **ord för ord i Rom 5:18 enligt grundtexten**, även om meningen då inte blir flytande svenska och verbet ”blev” (blev till, resulterade i) inte är utsatt: *”Alltså, liksom en endas fall för alla människor till en fördömsedom, så också genom en endas rättfärdiga gärning för alla människor till en livets rättfärdiggörelsedom.”* Den grekiska prepositionen *eis* betyder ”till” och ”för”. Den anger vad följden blev av ”en endas fall” och för vilka. Det står: *eis pántas anthrópous eis katákríma, ”för alla människor till en fördömsedom”, 5:18a)*. Prepositionen *eis* upprepas sedan för att också ange följden av ”en endas rättfärdiga gärning”, nämligen *eis pántas anthrópous eis dikaiosín zoés, ”för alla människor till en livets rättfärdiggörelsedom”, 5:18b)*. Något verb behövs därför inte i grekiskan. Båda versleden är helt parallella. Att båda domsutslagen gäller *alla människor* betonas med kraft, dels genom att ”för alla människor” upprepas i båda leden och således inte gäller bara fördömsedomen, dels genom att ”för alla människor” står i betonad framförställning.

Utifrån den ordagranna översättningen ovan kan var och en se att 1930 års norska översättning är helt korrekt: ”Alltså: likesom éns fall blev till fördømmelse for alle mennesker, således blev også éns rettferdige gjerning til livsens rettferdiggjørelse for alle mennsker.” Luther översätter också helt korrekt: ”Wie nun durch Eines Sünde die Verdammnis über alle Menschen gekommen ist, also ist auch durch Eines Gerechtigkeit die Rechfertigung des Lebens über alle Menschen gekommen.”

Valen-Sendstad förnekar vidare att uttrycket ”de många” i 5:19 betyder alla. Han skriver: ”Här talar han (Paulus) inte längre om ’alla människor’, utan bara om ’de många’” (s 144). Men om nu uttrycket ”de många” här inte betyder ”alla”, då har inte heller den förste Adams fall drabbat alla utan bara ”de många”. Det står ju: ”Liksom *de många* stod som syndare genom en enda människas olydnad” (v 19a). Också i vers 15 används ”de många” både om vilka som drabbades av syndafallet och vilka den överflödande nåden är till för.

Syndafallet har drabbat *alla* människor, och Paulus har i vers 18 tydligt sagt att ”de många” är liktydigt med ”alla människor”, både när det gäller fördömsedom och rättfärdiggörelsedomen. Vi vet också att uttrycket ”till lösen för *många*” (Matt 20:28) betyder ”till lösen för *alla*” (1 Tim 2:6). Jämför också t ex ”utgjutet för *många*” om Jesu blod (Matt 26:28) och profetian om Messias som ”förklarar *de många* rättfärdiga och bär deras skulder” (Jes 53:11).

Valen-Sendstads förnekelse av den objektiva, allmänna rättfärdiggörelsen har färgat av sig i nyare norska översättningar. Om det inte finns någon färdig rättfärdiggörelsedom som är det livgivande budskapet för syndare, då måste texten i Rom 5:18 ändras! Bara det första ledet i parallellismen tillåts då redogöra för ett fullbordat faktum, inte det andra ledet. Därför står det i de norska översättningarna från 1978, 1988 och 2011 ”*ble til fordømmelse*” i första ledet men ”*fører til frifinnelse og liv*” (1978, 2011) respektive ”*blir til livsens rettferdigjørelse*” (1988) i det andra ledet. Genom denna manipulation ges utrymme för läran att det inte finns någon allmän, objektiv rättfärdiggörelse att ta emot *före* tron, att hålla för sant och ta emot som en färdig och oförtjänt gåva. På detta sätt blir rättfärdiggörelsens orsak, dvs underlaget för den frikännande domen, inte uteslutande Kristi fullbordade återlösningsgärning utan Kristi gärning *plus* vår tro.

Våra lutherska bekännelseskriterier betonar: ”Vi tror, lär och bekänner att enligt den heliga Skrifts språkbruk ordet ’rättfärdiggöra’ betyder ’avlösa’, dvs ’frikänna från synd’” (Konkordieformeln, Epit. III:7). Om avlösningen eller syndaförlåtelsen = rättfärdiggörelsen inte helt grundar sig på Kristi fullbordade återlösningssverk utan delvis på vår tro och dess äkthet, då blir vi ovissa om vi kan förlita oss på den frikännande domen som verkligen sann. Att se in i sig själv i stället för att se på Kristus skapar ingen trovisshet. Men Kristi uppståndelse är enligt Rom 4:25 beviset för att ”HERREN är vår rättfärdighet” (Jer 23:6), att Kristi ställ-

företrädande gottgörelse verkligen innebär en frikännande dom för oss: Vår Herre Jesus ”utlämnades på grund av/genom (*diâ*) våra synder och uppväcktes på grund av/genom (*diâ*) vår rättfärdiggörelse”.

Det har varit till stor skada och skapat förvirring att ”de tre stora”, men inte bara de, förklarat den objektiva och allmänna rättfärdiggörelsen vara en villfarelse. Såväl försoningen som rättfärdiggörelsen grundar sig på och hänvisar till Guds fullbordade återlösningsgärning. Försoningen betonar Kristi ställföreträdande betalning av hela syndaskulden med sitt dyrbara blod (*Kristi passiva lydnad*). Rättfärdiggörelsen betonar Kristi ställföreträdande laguppfyllelse av lagens alla krav genom sin fullkomliga rättfärdighet (*Kristi aktiva lydnad*). I Rom 5:9–10 ser vi hur den objektiva försoningen och rättfärdiggörelsen hör samman, likaså i 4:25: Kristi död som betalning för våra synder och hans uppståndelse som bevis på att vi frikännts från all synd.

När bara rättfärdiggörelsen står i centrum, som i Rom 5:18–19, betyder det inte att Kristi försoning förnekas. När försoningen står i centrum, som i 2 Kor 5:18–21, betyder det inte att Kristi rättfärdiggörelse förnekas. I Jesaja 53:5 står Kristi försoningsgärning i centrum, i 53:11 hans rättfärdighet och frikännande dom. Inom herrnhutismen och pietismen har ibland Kristi försoning genom sitt dyrbara blod så helt dominerat evangelieförkunnelsens innehåll att betydelsen av Kristi aktiva lydnad, dvs den ställföreträdande laguppfyllelsen, kommit i skymundan. Inom den finska lutherska bekännelsekyrkan gick det så långt på 1920-talet, att en majoritet förnekade nödvändigheten av Kristi aktiva lydnad med splittring som följd.

Alla villkor är uppfyllda för att syndare ska förklaras rättfärdiga. Ingen laguppfyllelse återstår, inget krav. Evangeliet innehåller en *villkorslös* gåva som har makt att upptända tro och bli mottagen av förlorade syndare. ”Vi är tiggare”, sa Luther. En tiggare ute i mörkret och kylan, som erbjuds en varm filt och mat, säger inte: ”Måste jag *ta emot* det också?” Tron är inte ”ett måste” utan ett tacksamt mottagande av den enda räddningen. Tron skapar inte gåvan utan gåvan skapar tron. En troende har inget eget att hänvisa till utan säger: *I honom är vi friköpta och har förlåtelse för våra synder* (Kol 1:14).

Lars Borgströms avslutande ord i KoF nr 1–2/2017 får avsluta detta försök att skingra förvirringen om rättfärdiggörelsen. Rätt lära om Guds frikännande dom som enda räddningen för dem som av lagen avslöjats

som förlorade syndare är livsviktigt för den kristna kyrkan och hennes själavård:

Hur ska prästen kunna avge en ovillkorlig, verksam och äkta avlösning till den som bekänner sina synder om inte hela världens synd objektivt blivit förlåten? Det finns ingen fast avlösning, det finns inga objektiva nådens medel, och det finns inte ett rent evangelium, om det inte finns en allmän rättfärdiggörelse.

”Kulturkrig” mot Guds skapelseordning

När man förnekar att Gud skapat världen, vilket både den allmänna uppenbarelsen och den särskilda (dvs Bibeln) så tydligt vittnar om, är steget inte långt till att också försöka förändra Guds skapelseordning i grunden. Att Gud har skapat människan ”till mankön och kvinnkön” (1 Mos 1:27, ordagrant) förkastas, likaså att det är Guds vilja att man och kvinna blir ett kött och bildar en ny familj (1 Mos 2:24). Mankön och kvinnkön anses bara vara en social konstruktion som bör bekämpas. Ett kött kan man bli också med samma kön. Ja, ”om man känner för det”, är det fritt fram för både heterosexuell, homosexuell och bisexuell intim gemenskap. Det är lovligt både inom och utanför äktenskapet. Olika samhällsinstitutioner och föreningar bör se till att de blir HBTQ-certifierade. För att riktigt markera att Guds skapelseordning inte längre gäller uppmuntras och försvaras både fri sex och fri abort liksom ”sankönade äktenskap”, nu senast praktiserat och välsignat också av den norska nationalkyrkan.

I *Kyrka och Folk nr 4/2017* belyser tidningens redaktör Fredrik Sidenvall hur långt kampen mot Guds skapelseordning fortskridit när det gäller Guds skapelse av mankön och kvinnkön. Han skriver:

Trettioåtta – det är antalet kön som man kan välja bland som brukare eller missbrukare av Facebook. Om denna explosionsartade ökning av kön från de två ... till Facebooks förvirrade mångfald återspeglar etablerade värderingar eller vill omforma världen är förstås en lika kontroversiell som avgörande fråga. Vi kan vara övertygade om att Facebooks försök att under skenbar välvilja mot de avvikande föra ett kulturkrig mot våra barn och barnbarn inte är en isolerad händelse.

Bakom kulturkriget mot Guds skapelseordning ligger den mäktiga idé-rörelse som kallas *progressivism*. I sin rastlösa verksamhet varken kan eller vill progressivismen överväga om det äldre och enligt Guds skapelseordning givna levnadssättet kan vara bättre ”än det nya och omkonstruerade”, skriver Sidenvall. Grundhållningen inom den progressiva rörelsen är ”motorn i det som kallas PK – politisk korrekthet”.

Progressivismen får också konsekvenser för människans grundläggande identitet:

Innan människans kön började ifrågasättas gav man sig på frågan om kropp och själ. Vad avgör vem som är en människa? Är det vår kropp eller är det vårt medvetande, vårt psyke. Från Bibelns skapelseberättelse har det stått klart för mänskligheten att människan redan till sin kropp är danad av Gud till Guds avbild. Den gamla sanningen att också en medvetlös eller sovande mänsklig kropp är en människa ifrågasätts nu.

Sidenvall kommer också in på hur kroppsföraktet får dödliga följder för de ofödda barnen:

Alla medicinska forskare vet att det mänskliga DNA:t redan från befruktning säkerställer att det är en människa som växer fram. Men den ideologiska progressivismen låtsas inte om detta utan konstruerar idéer om att kroppen bara är ett likgiltigt skal för den kommande suveräna vilja som så småningom ska ta sin boning i kroppen och börja kampen för självförverkligande. Därför är det förstås inte bara accepterat utan direkt påbjudet att dekonstruera (vi skulle säga döda) ett foster vars kroppsliga existens på något sätt hotar föräldrarnas självförverkligande.

Om kroppen bara är ett skal, kanske man borde kunna överväga att byta skal, byta kön?

Om man kan sälja in tanken att vi inte är pojkar eller flickor och män eller kvinnor utifrån kromosomer och deras följder för våra könsdelar och kroppsföljder i stort, utan att könen är sociala och kulturella konstruktioner av tidigare släkten som nu hotar de ungas frihet att välja, då öppnar sig möjligheterna – eller avgrunden.

Tusentals unga kräver plötsligt kirurgisk könskorrigering

Inom PK-rörelsen finns det förstås ingen som ställer frågan vem det är som i strid mot våra faktiska biologiska kroppar har konstruerat

idén om att vi själva ska välja vår mest grundläggande identitet och sedan med hjälp av kirurgin tvinga kroppen till lydnad och med hjälp av mäktiga politiska och kulturella krafter tvinga omgivningen att acceptera våra idéer eller annars straffas. När plötsligt tusentals mycket unga ställer sig i kö för kirurgisk könskorrigering är det ett resultat av hårt drivna ideologiska kampanjer som på ett förödande sätt påverkar ungas identitet och psykiska hälsa.

Det är lätt att hålla med om Sidenvalls slutkläm:

Här står vi inför idéer som strider både mot biblisk människosyn och mot vetenskapliga fakta. Det är idéer som slår stenhårt mot barnens möjligheter att växa upp till trygga och harmoniska vuxna. Kampanjen drivs av krafter som är ute efter att både ekonomiskt och sexuellt dra nytta av de ungas osäkerhet och förvirring.

SE

Gåvoredovisning

Christian och Johanna Ahlskog 40 EUR, Mats Huselius 150, Onämnd 1 000, Thomas Wahlgren 3 250, Per Balldin 1 000, Jan-Erik Appell 250, Martin Wihlborg 2 000, Kerstin och Eivor Waljö 500, Dan Erlandsson 1 000, Eva och Rickard Lindmark 250, Christian Malm 300, Bjarte Edvardsen 500, Bill Gunnarsson 300, Anders Einarsson 1 250, Staffan Hulthen 250, Jan Hammar 50, Hans Rolf 50, Roger Loo 500, Magnus Hansson 750, Nina Hansson 500, Ingrid Olsson 250.

Till minne av Hans Svensson: Lars, Katarina och Ingemar Eliasson 500, Margit Andersson 1 000, Jan-Eric Andersson 1 000. *Stefan Hedkvist 60 år:* Elisabeth och Torsten Carlsson 1 000, Ragnhild och Berne Lorefors 500. *Församlingsherde Hans Eklind Långbro 50 år:* Gåva från grabbfrukost 1 510.

Man blir överväldigad av era generösa gåvor! Hur kan inte den största av alla gåvor röra våra hjärtan? "För om döden kom att regera efter en endas fall genom denne ende, hur mycket mer ska då inte de som tar emot den överflödande nåden och rättfärdighetens gåva få regera i liv genom den ende, Jesus Kristus?" (Rom 5:17).

Biblicumdag

i Finland med Seth Erlandsson

Lördagen den 11 mars 2017 ordnas en Biblicumdag i Österbotten, Finland. Platsen är [Hotel Polaris](#) i Pedersöre, Edsevö (Hotellgränd 3), och finns där E8 korsar väg 68 från Jakobstad.

Tema: **Misstron mot Bibeln**

- 11.00 Misstro mot Bibeln – vad ligger bakom?
- 12.00 Lunch
- 13.15 Hur har Guds uppenbarelse dokumenterats?
- 14.30 Kafferast
- 15.15 ”Vad ska vi göra med dessa människor?”
- Tillfälle till frågor och samtal. Dagen avslutas ca 16.30.

Se närmare info på [Biblicums webbplats](#).

Biblicum

- kurser och föredrag om biblisk tro
- tidskrift för biblisk tro och forskning
- förlag med webbutik

Biblicumföredrag

Norrköping

Lördagen den 25 mars 2017
kl 14.00 – ca 16.30
Dubbel föreläsning med fikapaus.

Ämne: **Bibels roll för reformationen**

Föredragshållare:
teol. dr Seth Erlandsson

Plats: Lilla hemgården,
Saltängsgatan 7, Norrköping

På vår webbplats finns hundratals föredrag inspelade från tidigare kurser.

Biblicums förlag

Prisvärda biblar:

Folkbibeln 2015, olika utgåvor och priser: från storformat i äkta skinn à 985 kr till pocketbibel 155 kr.

Bra priser på biblar under Biblicumföredraget i Norrköping.

Kurs i GT-isagogik

i Ljungby, Biblicum, 7–17 augusti med prof. John Brug, WELS.

Tidskriften Biblicum

Gedigen bibelundervisning på luthersk grund. De flesta tidigare årgångar (från 1972) i sökbart arkiv, senare tidskrifter som pdf.

Fyra 48-sidiga nummer per år för 250 kr (studerande 150 kr).

Prenumerera via webbutiken:
<http://forlag.biblicum.se>

Vädjan om hjälp

- Vi vädjar till alla som förstår värdet av ett fritt bibelforskningscentrum för information och forskning att ekonomiskt stödja Stiftelsen Biblicum. Utan trogna understödjare kan Biblicum inte fullfölja sin viktiga uppgift.

För gåvor (och även för prenumerationer), använd vårt IBAN-konto: SE34 6000 0000 0003 0532 0718 (för betalningar utanför Sverige också BIC/SWIFT-koden HANDSESS.

I Sverige kan även fortsättningsvis vårt bankgiro 251-4701 användas. I Norge finns kontot DnB NOR 7877.08.15400 ännu en tid men kommer så småningom att avvecklas.

Glöm inte att ange vad betalningen gäller!

- Hjälp oss att sprida våra böcker och småskrifter! Inte minst studerande och lärare behöver en saklig information om Bibeln och bibelforskningen, som inte tar sin utgångspunkt i förlegade bibelkritiska teorier utan noggrant presenterar *biblisk tro och historiska fakta om Bibeln*.

- Hjälp oss också att få flera understödjare och prenumeranter på vår tidskrift!

Stiftelsen Biblicum

Besöksadress:

Hantverkaregatan 8 B, 341 36 Ljungby. Tel 0372/86303

Tidskriftens och bokförlagets expedition:

Biblicum, Hantverkaregatan 8 B, 341 36 Ljungby
Tel 070-3938127. E-mail: biblicum@biblicum.se

Kontakt i Norge:

Egil Edvardsen, Solåsvn. 20, 4330 Ålgård Tel 51617540.
E-mail: egil.edvardsen@luthersk-kirke.no

Biblicums hemsida: www.biblicum.se

Webbutik: forlag.biblicum.se